

Center za
raziskovanje
javnega mnenja

Kardeljeva pl. 4, 1000 Ljubljana, Slovenija
tel.: +386 (0)1 58 05 105
fax: +386 (0)1 58 05 104

Politbarometer 9/2007

september 2007

Projekt

"Javnomnenjske raziskave o odnosu javnosti
do aktualnih razmer in dogajanj v Sloveniji"
je longitudinalni projekt CJMMK, ki poteka od januarja 1995 dalje

Ljubljana, 17. 9. 2007

POLITBAROMETER 09/07

Poročilo o raziskavi, ki je bila opravljena v dneh od 10. do 12. septembra 2007

Politbarometer je bil koncem 1994 zasnovan na iniciativo Vlade Republike Slovenije in vse do 31. 12. 2005 financiran s strani Urada RS za informiranje. Prva eksperimentalna meritev PB je bila izvedena decembra 1994; v obdobju 1995–2005 je merjenje potekalo deset oz. enajstkrat letno, od leta 2006 dalje pa poteka štirikrat letno.

V dneh od 10. do 12. septembra 2007 smo na osnovi vzorca telefonskih naročnikov zajeli 851 polnoletnih oseb, državljanov in državljanek Slovenije in z njimi izvedli telefonski intervju s pomočjo standardiziranega vprašalnika. Vzorčenje je potekalo iz vzorčne baze (BN=2426), ki je bila izčrpana do 35%. Telefonske intervjuje Politbarometra 9/07 je izvajalo 28 izšolanih anketarjev CJMMK, povprečni čas trajanja intervjuja (računalniška meritev) je bil 12 minut, medtem ko je bil skupni bruto čas trajanja ankete 450 ur.

Zasnovo vprašalnika PB9/07, kontrolo izvedbe in pripravo poročila je opravila skupina CJMMK: red. prof. dr. Niko Toš, doc. dr. Slavko Kurdija (koordinacija izvedbe), dr. Matej Kovačič, Rebeka Falle, univ. dipl. soc., Tina Vovk, univ. dipl. soc in Ivi Kecman, tajnica Centra.

Poročilo vsebuje popoln pregled postavljenih vprašanj in dobljenih odgovorov – v prilogi. V nadaljevanju podajamo pregled najznačilnejših ugotovitev v opisni, grafični ali numerični obliki. Vsa vprašanja in merila v gradivu so povzeta v izvorni obliki. Ker gre v večini primerov za ponavljajoče se meritve, podajamo poleg aktualne meritve še pregled prejšnjih meritev.

V prilogi poročila dodajamo tabelarno gradivo, ki kaže na povezanosti med izraženimi stališči anketirancev ter njihovimi statusnimi oziroma socialno-demografskimi značilnostmi. Tako v analizo vključujemo poleg spola, starosti in izobrazbe, še poklic oz. zaposlitveni status, tip naselja in regionalno pripadnost respondentov. V analizo vključujemo tudi variable, ki kažejo nazorsko in strankarsko opredeljenost respondentov: vernost, opredelitev na t. i. levo-desni lestvici in strankarsko opredeljenost, ki jo zajemamo s pomočjo indeksa strankarskih preferenc. Indeks strankarskih preferenc je vsota opredelitev za stranke, zajetih z vprašanjema "Katero stranko bi volili?" in "Katera stranka vam je najbližja?". V grafičnih medčasovnih prikazih, vključenih v to poročilo, ki segajo v obdobje 1996–2006, so z navpično črto in oznako DZ ali PR zabeležene časovne točke državnoborskih oz. predsedniških volitev. Prikazi in analiza podatkov temeljijo na sistemu vzorčnih uteži, ki zmanjšujejo pristranost in napake v rezultatih kot posledice vzorčenja. Utemeljitev in opis postopka obteževanja je podan v dokumentu: dr. Slavko Kurdija, dr. Janez Štebe: "Oblikovanje vzorčnih uteži za telefonsko anketo Politbarometer", objavljenem v Politbarometru PB3/97.

KAZALO

Poudarki iz Politbarometra 9/07

1.0 Ocenjevanje družbenih, ekonomskih in političnih razmer in sprememb v obdobju 2003–2007

- 1.1 Kritično ocenjevanje sprememb 2004–2007
- 1.2 Indeks kritičnosti
- 1.3 Ocene učinkov inflacije in dviga cen
- 1.4 Skupine, ki jih inflacija in podražitve najbolj oz. najmanj prizadenejo
- 1.5 Podpora stališčem sindikata v zvezi z inflacijo in podražitvami
- 1.6 Splošna ocena materialnih razmer (medletne primerjave) in občutek varnosti zaposlitve

2.0 Ocenjevanje osrednjih (državnih) ustanov

- 2.1 Izražanje ne-zaupanja v institucije
- 2.2 Podpora vladi J. Janše
- 2.3 Zadovoljstvo z demokracijo

3.0 Pogledi na vladni projekt prodaje osrednjih gospodarskih infrastruktur

- 3.1 Ocena časovne primernosti sprožitve programa prodaje
- 3.2 Stališča do prodaje podjetij: Luke Koper, Slovenskih železnic, Zavarovalnice Triglav in Telekoma Slovenije

4.0 Strankarska opredeljevanja

- 4.1 Levo-desno umeščanje, domnevna udeležba na volitvah
- 4.2 Izbira med strankami: volil bi" in "strankarske preference"
- 4.3 Nastajanje nove stranke – Zares
- 4.4 Strankarske izbire niso trdne – opredeljevanje za Kučanovo stranko

5.0 Izbire med predsedniškimi kandidati

POUDARKI IZ POLITBAROMETRA 9/07

Politbarometer 9/07 je tretja od štirih načrtovanih meritev v okviru projekta Politbarometer v letu 2007. Meritev je potekala v dneh od 10. do 12. septembra letos.

Vsi prikazi vsebujejo, poleg aktualne meritve, tudi primerjalne podatke iz predhodnih meritev.

Obdobje pred tokratno, septembrsko meritvijo označuje prehod počitniške umirjenosti v živahno politično "jesen": ponovna oživitev razprav o Sovi, obnova vladnih stikov s Hrvaško in dogovarjanje glede načina reševanja spora, vse bolj razgibana tekma kandidatov za volitve predsednika republike, predvsem pa informacija o naraščajoči inflaciji ter napovedanih in dejanskih podražitvah, prehrabnih dobrin in sprožitve programa prodaje infrastrukturnih sistemov.

Tudi v tokratni raziskavi smo ostali, kljub vrsti dogodkov, ki bi sicer bili vredni meritve, v standardnih okvirih, in se držali ponavljajočih se vprašanj. Osnovni namen Politbarometra je kazati na spremembe v času, to pa je mogoče predvsem z ohranjanjem njegovega longitudinalnega koncepta. In prav v okviru tega koncepta (daljnih in bližnjih primerjav) se tokrat ponovno potrudi kritična izostritev pogledov na aktualna družbena, gospodarska in politična vprašanja in hkrati **kritična izostritev ne-zaupanja v ključne nosilce sistemskih vlog**. Tako sta npr. predsednik vlade in predsednik republike že od junija dalje deležna najnižjega (doslej izmerjenega) zaupanja.

Kritično ocenjevanje sprememb 2004–2007.

Tokrat smo šestič ponovili v juniju lani uvedeno povpraševanje o spremembah, ki jih zaznavajo ljudje po skoraj triletnem delovanju sedanje vlade. Pri tem smo se omejili na nekaj izbranih kritičnih poudarkov takratne opozicije (leta 2004) v predvolilnem obdobju: socialni položaj delavcev, vpletanje politike v gospodarstvo, prisotnost korupcije, razmere v zdravstvu in šolstvu, objektivnost poročanja medijev ter urejanje odnosov s sosednjo Hrvaško.

Povpraševali smo, ali je **stanje na navedenih področjih, glede na razmere pred nekako tremi leti, sedaj boljše, nespremenjeno ali slabše**.

Tudi tokrat se pokaže, da v ocenjevanju sprememb **izrazito prevladujejo kritični pogledi na vseh opazovanih področjih**, z izjemo ocenjevanja "objektivnosti poročanja medijev". Tako kot vseskozi, tudi tokrat **močno prevlada kritična ocena socialnega položaja delavcev**, ki je po mnenju večine (60%) danes slabši kot pred tremi leti. Medčasovna primerjava meritev junij 06 – september 07 pokaže, da delež kritičnih ocen socialnega položaja delavcev narašča (iz 51% na 60%).

Edino področje ocenjevanja, ki **odstopa od pretežne in izostrene kritičnosti, je "objektivnost pri poročanju medijev"**, kjer se vse od marčne meritve dalje izmenjujejo ocene "danes boljše, danes slabše". Tokratna meritev pokaže neznačilno razliko v izrekanju ocene "danes boljše" (27%) in "danes slabše" (25%).

Kot vse doslej, tudi tokrat **prevlada močna kritična ocena "vpletanja politike v gospodarstvo"**. Dobra polovica vseh (53%) meni, da je stanje glede tega danes slabše, ker pa je bilo to področje v središču kritike opozicije na pohodu k parlamentarni zmagi leta 2004, lahko k tej kritični oceni dodamo še tiste (27%), ki izrekajo oceno, da se glede tega ni nič spremenilo. **Torej kritičnih ocen razmerij med politiko in gospodarstvom kar štiri petine (80%)!**

Tudi pri ocenjevanju "urejanja odnosov s Hrvaško" prevlada negativna ocena (danes slabše: 47%) nad pozitivno (danes boljše: 13%).

Pri ocenjevanju stanja koruptivnosti se jasno potrdijo predhodne izrazito kritične ocene: da je stanje danes slabše, meni slaba polovica (46%), da je boljše, pa vsega dvanajstina (8%) respondentov. Tudi pri tem primeru velja, da so ocene "nič se ni spremenilo" po svojem bistvu skrajno kritične. **Kritično stališče do razmer na področju korupcije tako izrekajo več kot štiri petine vseh (81%!).**

Kritične ocene prevladajo tudi pri ocenjevanju razmer v zdravstvu, medtem ko je teh pri ocenjevanju razmer na področju šolstva manj oz. so manj izrazite.

Ko prikazane kritične ocene strnemo v enotni izraz in vključimo v analizo s pomočjo **indeksa kritičnosti**, ugotovimo, da je med respondenti dobre dve petini (41%) ostrih kritikov in dodatno še ena sedmina (14%) prevladujočih kritikov razmer ter da je le ena dvanajstina (8%) vseh s stanjem na teh področjih danes zelo zadovoljna, ena sedmina (15%) pa izraža pretežno zadovoljstvo s spremembami. Med respondenti tudi tokrat močno prevladajo tisti, ki menijo, da se stvari premikajo na slabše (55%), medtem ko je tistih, ki pretežno menijo, da se stvari premikajo na bolje, več kot pol manj (23%).

V izražanju ne-zadovoljstva z demokracijo, materialnimi razmerami v gospodinjstvu in občutka varnosti zaposlitve glede na predhodne meritve ne opazimo bistvenih premikov. Tako kot v juniju, je nezadovoljnih s stanjem demokratične prakse nekaj več kot polovica (52%), zadovoljnih pa dobri dve petini (42%), kjer zaznamo rahel vzpon zadovoljstva. Tudi v izražanju zadovoljstva z materialnimi razmerami ugotavljamo v septembru preslikavo junijskega razpoloženja: tri petine (61%) je zadovoljnih z materialnimi razmerami, slabi dve petini (37%) pa nezadovoljnih.

Izražanje ne-zaupanja v institucije.

Že uvodoma smo ugotovili, da je izraženo zaupanje v dve osrednji državni instituciji: predsednika vlade in predsednika republike že iz junija sem na najnižji točki. V rang, glede na izraženo zaupanje, se v septembru letos uvrstijo Banka Slovenije, evro, slovenska vojska, šolstvo, mediji in Ustavno sodišče. Na dnu ranga pa, kot običajno, politične stranke, cerkev in duhovščina, sodišča, vlada, Državni zbor in predsednik vlade. Primerjava marec-september pokaže, da so nekatere ustanove, glede na izraženo zaupanjem v vzponu, druge pa označuje upad zaupanja. Med prvimi se značilno uvršča slovenska vojska, pa tudi mediji, ustavno sodišče, državna uprava in sodišča na sploh. Med druge, v padajočem trendu, pa se uvrščajo predsednik republike, predsednik vlade itd. Tudi tokrat je očitno, da daleč največ nezaupanja zberejo cerkev z duhovščino (49%), politične stranke (46%), vlada v celoti (41%) in predsednik vlade (40%), daleč največ zaupanja pa zberejo evro (58%), Banka Slovenije (57%) ter šolstvo in vojska (47%) itd. Daljše medčasovne primerjave (od januarja 1996 dalje) pokažejo, da v zadnjem obdobju "krizo zaupanja" doživljata predvsem predsednik vlade in, na nekaj višji ravni, predsednik republike, kar le dodatno ilustrira splošno tendenco v izražanju nezaupanja v politične institucije.¹

¹ Glej Toš, N.(2007), Potek demokratične institucionalizacije, Poročilo 2006, www.cjm.si.

Podpora vladi J. Janše

Kot običajno, smo tudi tokrat izmerili podporo vladi J. Janše. Pokaže se, da je **izražanje nepodpore v preseku junij (51%) september (50%) stabilno**. Glede na junijsko meritev (36%) pa je delež podpore tokrat narasel (42%). Če ocenjujejo potek izražanja podpore oz. nepodpore predsedniku vlade v obdobju njegovega mandata, lahko ugotovimo, da od jeseni 2006 dalje izražene nepodpore presegajo izražene podpore, z manjšimi oscilacijami koncem lanskega leta.

Strankarska opredeljevanja.

Rezultati tokratne meritve strankarskih opredelitev na ravni "volil bi" in "preferenc" potrjujejo izrazito dinamiko tega segmenta aktualnega političnega prostora. Ugotovimo lahko, da tokrat:

- glede na predhodno meritev rahlo naraste delež strankarsko opredeljenih respondentov oz. potencialnih udeležencev volitev;
- Če je bilo razmerje v opredeljevanju za levo-sredinske in desno-sredinske stranke v juniju v prid prvim, tokrat velja, da imajo desno-sredinske stranke rahlo prednost pred prvimi;
 - Tudi tokrat v časovnih presekih volitev (2000, 2004) in aktualnih preferenc, opazimo značilne premike znotraj kroga levo-sredinskih oz. desno-sredinskih strank. Selitve znotraj teh krogov, pa tudi preko njih, so izrazite;²
- Da odgovori na vprašanje "bi volil" v preseku marec-september 2007 nakazujejo značilne vzpone in padce; to se pokaže predvsem pri SDS (padec iz 19% na 13%), SD (padec iz 19% na 14%), SLS (vzpon iz 2% na 3%), SNS (vzpon iz 2% na 4%) in še posebej izrazito NSI (vzpon iz 2% na 5%). Gibanje opredelitev za LDS nakazuje v preseku marec-junij značilen vzpon (iz 3% na 6%), v preseku junij-september pa padec iz 6% na 5%.
- Opredeljevanje na ravni **strankarskih preferenc** ("volil bi + najbližja mi je") je, glede na junijsko meritev oz. v preseku marec-september, očitno prerazporejanje: delež preferentov SD upada (iz 25% marca na 20% junija in 19% septembra); prav tako upada delež preferentov SDS (marca 22%, junija 18%, septembra 18%). Delež preferentov LDS niha (marca 6%, junija 9%, septembra 8%). Deleži preferentov preostalih strank pa naraščajo in to najbolj izrazito pri NSI (marca 3%, junija 2%, septembra 6%!) in SNS (marca in junija 3%, septembra 7%!).
- Gledano v daljši retrospektivi se potrди, da je SDS sestopil iz visoke ravni povolilne podpore in da se od jeseni 2005 giblje na ravni okoli 20%; očitno je tudi, da je vzgon podpore SD, značilen za letošnjo pomlad in poletje, popustil, da pa je ta stranka glede na ravni svoje preferenčne podpore še vedno visoko.
- Potrди se tudi, da je razpad preferenčnega okolja LDS zaustavljen, ne opazimo pa vzvratnega toka nekdanjih preferentov LDS nazaj k tej stranki.
- Če je v prejšnjih meritvah veljalo, da je položaj preostalih manjših parlamentarnih strank na demokopski ravni komaj določljiv, to ob tokratni meritvi ne velja več za SNS, NSI in SLS.

Nastajanje nove stranke. Zares?

Tokrat tretjič smo testirali odnos do društva Zares, ki si je kot cilj določilo ustanovitev nove politične stranke in nastop na državnozborskih volitvah. Glede na to, da to novo strankarsko

² Analizo teh selitev smo opravili in prikazali v poročilu PB junij 2007.

inicijativo navzven izraža le nastop skupine šestih t. i. nepovezanih poslancev – in gre torej za predstrankarsko formacijo, nas je zanimala splošna podpora tej zamisli in podredno, pripravljenost voliti tako bodočo stranko.

Septembrska meritev pokaže, da je splošna podpora zamisli ustanovitve nove stranke tudi tokrat visoka (42%) in značilno višja kot junija (35%).

Dodatno smo postavili še vprašanje o možni bodoči volilni podpori novi stranki. **Eventualno novo politično stranko bi podprla dobra četrtina (26%) vseh respondentov, kar je značilno več kot ob junijski meritvi (20%).**

Strankarske izbire niso trdne; opredeljevanje za "Kučanovo" stranko.

To nakazuje že opredeljevanje za še ne ustanovljeno stranko "Zares". V tokratni Politbarometer smo že šestič vključili dodaten preizkus "trdnosti" strankarskih opredelitev in pripravljenosti za menjave in izbire izven obsega sedmih parlamentarnih strank – in sicer tako, da smo postavili dodatno vprašanje: "Denimo, da bi na volitvah v Državni zbor nastopil Milan Kučan s svojo stranko ali listo. Ali bi to kaj vplivalo na vašo izbiro?".

Septembrska meritev pokaže, da bi se v primeru nastopa stranke M. Kučana na državnozborskih volitvah za tako stranko opredelila tretjina (32%) vseh respondentov (marca in junija: 30%).

Bližajočim se predsedniškim volitvam

smo v PB 9/07 namenili troje izpeljav (operacionalizacije). V okviru prve smo respondente postavili pred izbiro med petimi dotlej nesporno znanimi predsedniškimi kandidati. V okviru druge smo se v obliki parnih primerjav omejili na preizkus razmerij med tremi javnomnenjsko najbolj izpostavljenimi (Peterle, Türk, Gaspari); v okviru tretje pa smo pri meritvi zaupanja institucijam v nabor vključili še te tri kandidate.

Rezultati meritve v okviru prve izpeljave (izbirno vprašanje) pokažejo, da je L. Peterle deležen izrazite prednosti (32%) pred preostalimi kandidati, da mu sledi D. Türk (15%) in za njim M. Gaspari in Z. Jelinčič (oba s po 13% izbire). Kandidatka E. Pečarič je deležna neznatne (1%) podpore. Analizo podpornih skupin prvih štirih kandidatov bomo podali v poročilu PB 9/07.

V okviru druge operacionalizacije smo preizkusili specifično podporo kandidatom M. Gaspariju, L. Peterletu in D. Türku, razvrščenim po abecedi. Meritev pokaže, da ohranja L. Peterle značilno prednost med kandidati v drugem krogu. Podrobni podatki so razvidni iz grafične priloge. Tudi za ta sklop velja, da bomo podrobno analizo podpornih skupin podali v poročilu PB 9/07.

V okviru tretje operacionalizacije smo merili zaupanje v tri kandidate, ki pokaže, da so v njihovi prepoznavnosti vidne razlike, da pa med njimi ni značilnega odstopanja v izraženem zaupanju. Tudi tu velja, da bomo analizo podali v poročilu PB 9/07.

Ocena vplivov inflacije in podražitev.

Glede na naraščajočo inflacijo in dvig cen prehrabnih dobrin smo zastavili vprašanje: "Ali bo to vplivalo na materialni položaj vašega gospodinjstva?". Pokaže se, da petina (20%) vseh ne zazna kakega bistvenega vpliva na materialni položaj v gospodinjstvu, **slaba polovica (45%) negativne vplive podražitev zazna (do neke mere), tretjina vseh (33%) pa ocenjuje, da to močno vpliva na materialne razmere v njihovih gospodinjstvih.**

Ob tem smo dodali še vprašanje: "Sindikati napovedujejo splošno stavko, če se plače ne bodo prilagodile podražitvam in inflaciji. Ali takšno stališče sindikatov podirate, ali ne?".

Meritev pokaže, da velika večina vseh (77%) izreka podporo sindikatom in le manjša skupina (17%) podpore ne izreka.

Pogledi na načrtovano prodajo ključnih gospodarskih sistemov (podjetij).

V tem sklopu smo postavili dvoje vprašanj. Prvo glasi: "Eno leto pred iztekom svojega mandata vlada sproža prodajo nekaterih ključnih nacionalnih gospodarskih sistemov, kot so Luka Koper, Slovenske železnice, Telekom Slovenije, Zavarovalnica Triglav in še nekaterih. Se vam zdi primerno ali ne, da tako pomembne dolgoročne odločitve vlada sprejema v tako kratkem času?". **Rezultat meritve pokaže, da velika večina vseh respondentov (73%) sodi, da prodaja v teh razmerah ni primerna in le sedmina vseh (15%), da je to primerna.**

H gornji splošni formulaciji problema smo dodali še preizkus na štirih izbranih primerih: Luki Koper, Slovenskih železnicah, Telekomu Slovenije in Zavarovalnici Triglav. Zanimalo nas je, ali v okviru načrtovane prodaje za posameznega od njih prodajo podpirajo, ali ne.

Rezultat meritve pokaže popolno skladje med splošnim stališčem in opredeljevanjem do konkretnih prodaj. Prodaji Luke Koper nasprotuje 74% vprašanih, prodaji Slovenskih železnic (70%), prodaji Telekoma (67%) in prodaji Zavarovalnice Triglav (65%). Možni prodaji teh štirih gospodarskih subjektov pritrjujejo skupine v obsegu od 24% (Telekom Slovenije) do 16% (Luka Koper) vseh respondentov.

POLITBAROMETER, september 2007

Poročilo

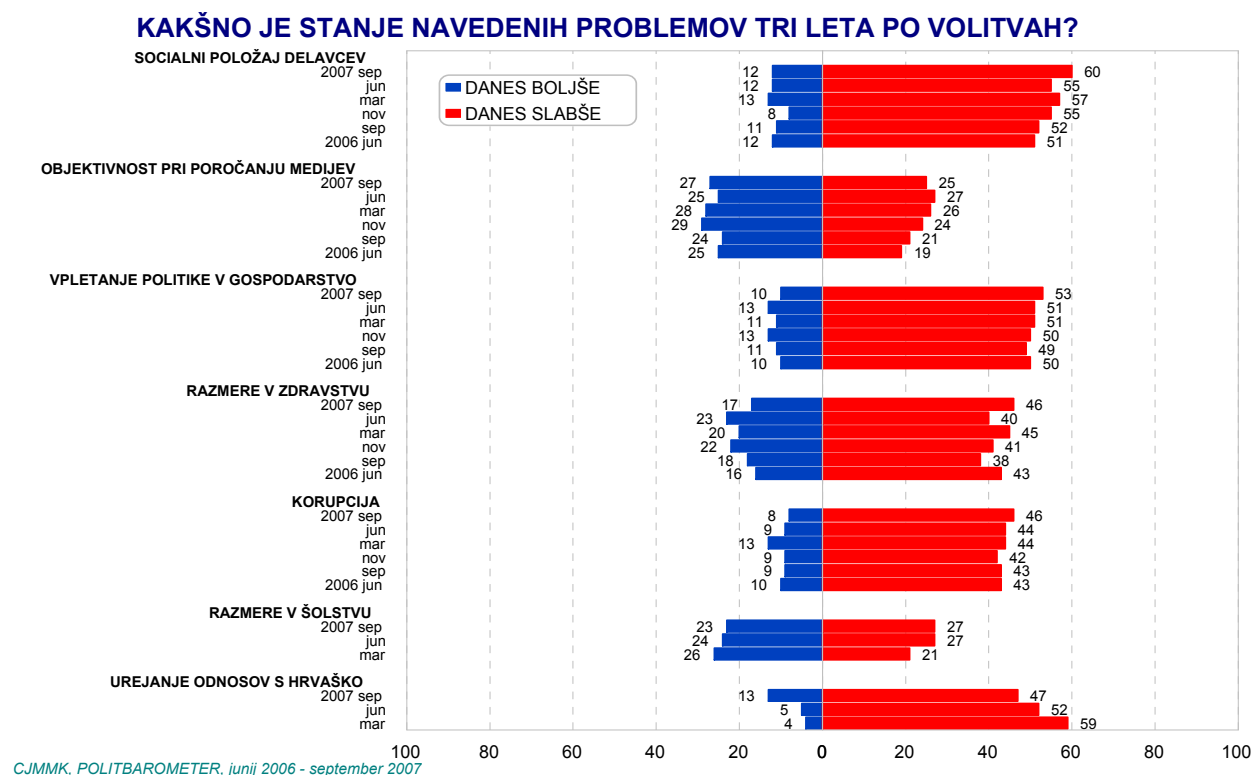
1.0 Ocenjevanje družbenih, ekonomskih in političnih razmer in sprememb v obdobju 2003–2007

V tem poglavju poročamo o stališčih ljudi glede sprememb, ki nastajajo iz časa pred volitvami (2004) do danes (2007); dalje, o stališčih glede učinkov inflacije in podražitev ter o splošnih ocenah materialnih razmer.

1.1 Kritično ocenjevanje sprememb 2004–2007

Tokrat smo šeštič ponovili v juniju lani uvedeno povpraševanje o spremembah, ki jih zaznavajo ljudje po skoraj triletnem delovanju sedanje vlade. Pri tem smo se omejili na nekaj izbranih kritičnih poudarkov takratne opozicije (leta 2004) v predvolilnem obdobju: socialni položaj delavcev, vpletanje politike v gospodarstvo, prisotnost korupcije, razmere v zdravstvu in šolstvu, objektivnost poročanja medijev ter urejanje odnosov s sosednjo Hrvaško. Povpraševali smo, ali je **stanje na navedenih področjih, glede na razmere pred nekako tremi leti, sedaj boljše, nespremenjeno ali slabše.** (graf 1)

Graf 1

Tudi tokrat se pokaže, da v ocenjevanju sprememb **izrazito prevladujejo kritični pogledi** na vseh področjih, z izjemo pri ocenjevanju "objektivnosti poročanja medijev".

Tako kot vseskozi, tudi tokrat prevlada kritična ocena **socialnega položaja delavcev**, ki je po mnenju večine (60%) danes slabši kot pred tremi leti. Medčasovna primerjava meritev junij 06 – september 07 pokaže, da delež kritičnih ocen socialnega položaja delavcev narašča (iz 51% na 60%). Tako večinsko kritično oceno izrekajo respondenti vseh opazovanih skupin, vključno s preferenti NSI in SDS (45%), desno samoopredeljeni (49%), seveda pa tem bolj izstopa med nizko izobraženimi (68%), respondenti iz večjih mest ter Ljubljane in Maribora (66%; 67%), levo opredeljenimi (74%) in še posebej močno med respondenti, ki izražajo prizadetost zaradi podražitev in inflacije (75%) itd.

Edino področje ocenjevanja, ki odstopa od pretežne in izostrene kritičnosti, je **"objektivnost pri poročanju medijev"**, kjer se vse od marčne meritve dalje izmenjujejo ocene "danes boljše, danes slabše". Tokratna meritev pokaže neznačilno razliko v izrekanju ocene "danes boljše" (27%) in "danes slabše" (25%). Da je stanje na področju medijev slabše kot pred volitvami, kritično presojujejo predvsem višje in visoko izobraženi (45%), respondenti s področja Ljubljane in Maribora (41%), levo opredeljeni (43%), preferenti LDS (35%) in SD (44%), nepodporniki vlade (37%) itd.

Kot vse doslej, tudi tokrat prevlada močna kritična ocena **"vpletanja politike v gospodarstvo"**. Dobra polovica vseh (53%) meni, da je stanje glede tega danes slabše, ker pa je bilo to področje v središču kritike opozicije na pohodu k parlamentarni zmagi leta 2004, lahko k tej kritični oceni dodamo še tiste (27%), ki izrekajo oceno, da se glede tega ni nič spremenilo. **Torej je kritičnih ocen razmerij "politika–gospodarstvo" skupaj 80%**. Izstopajoči kritični ocenjevalci tega področja so višje in visoko izobraženi (63%; skupaj z "brez sprememb": 89%), samozaposleni (58%; 94%), levo samoopredeljeni (73%; 91%) itd. Tak prevladujoč kritičen poudarek je značilen tudi za politične podpornike koalicije, saj stališče, da je danes glede tega boljše, izrekajo le majhne skupine, npr. 17% preferentov SDS, 16% preferentov NSI in podpornikov vlade J. Janše, 15% trdnih podpornikov kandidature L. Peterleta itd.

Pri ocenjevanju **"urejanja odnosov s Hrvaško"** prevlada negativna ocena (danes slabše: 47%) nad pozitivno (danes boljše: 13%). Zaznamo pa, da se izraziteje kot v povprečju, do tega področja pozitivno opredeljujejo preferenti NSI (20%), SDS (28%), desno opredeljeni (23%) in še posebej respondenti, ki sprememb v Sloveniji ne presojujejo kritično, ampak izražajo zadovoljstvo (55%), to pa je le majhna skupina vseh (8%). Najbolj kritični ocenjevalci razmer v odnosih s Hrvaško so samozaposleni (68%), preferenti SNS (70%) itd.

Pri **ocenjevanju stanja koruptivnosti** se jasno potrdijo predhodne izrazito kritične ocene: da je stanje danes slabše, meni slaba polovica (46%), da je boljše, pa vsega dvanajstina (8%) respondentov. Tudi pri tem primeru velja, da so ocene "nič se ni spremenilo" po svojem

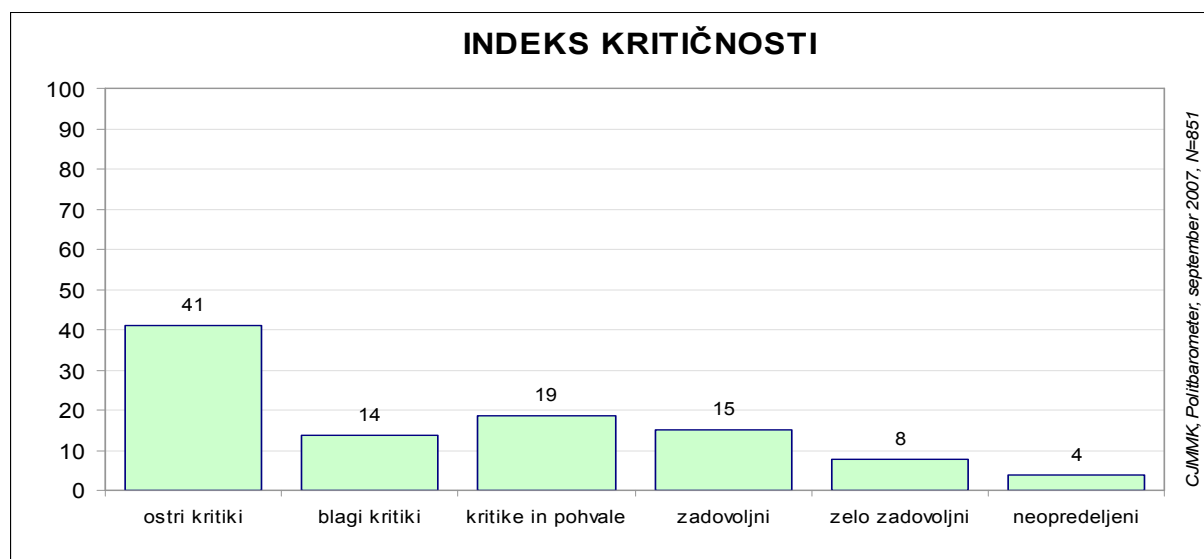
bistvu skrajno kritične. Kritično stališče do razmer na tem področju tako izrekata kar več kot dve petini vseh (81%). Taka ocena močno izstopa med samozaposlenimi (89%), med levo opredeljenimi (88%), med preferenti LDS in SD (92%) itd.

Kritične ocene prevladajo tudi pri **ocenjevanju razmer v zdravstvu**, medtem, ko je teh pri ocenjevanju razmer na področju šolstva manj oz. so manj izrazite. Med kritičnimi ocenjevalci razmer na področju zdravstva izstopajo respondenti iz starostne kategorije 46 do 60 let (56%), višje in visoko izobraženi (52%), samozaposleni (58%) itd. Da pa so razmere na tem področju danes boljše, pa menijo respondenti iz najstarejše starostne skupine (20%), brezposelni (30%), desno samoopredeljeni (22%), preferenti SDS (19%) ter podporniki vlade J. Janše (21%). S takšno oceno pa še posebej izstopajo respondenti iz skupine, ki jo na sploh označuje najnižja kritičnost v ocenjevanju razmer (zelo zadovoljni: 68%).

1.2 Indeks kritičnosti

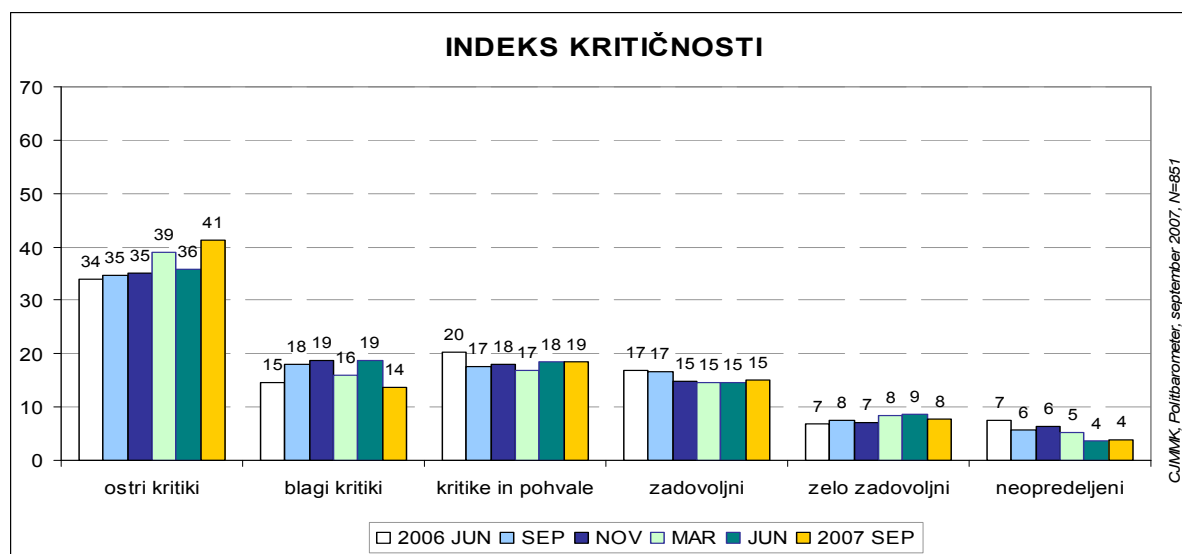
Ko prikazane kritične ocene sprememb 2004–2007 strnemo v enotni izraz – kot indeks kritičnosti – in vključimo v analizo, ugotovimo, da je med respondenti dobri dve petini (41%) ostrih kritikov in dodatno še ena sedmina (14%) prevladujočih kritikov razmer ter da je le ena dvanajstina (8%) vseh s stanjem na teh področjih danes zelo zadovoljna, ena sedmina (15%) pa izraža pretežno zadovoljstvo s spremembami. (graf 2) Med respondenti torej močno prevladajo tisti, ki menijo, da se stvari premikajo na slabše (55%), medtem ko je tistih, ki pretežno menijo, da se stvari premikajo na bolje, več kot pol manj (23%). Analiza na osnovi "indeksa kritičnosti" pokaže, da je največ ostrih kritikov razmer med preferenti SD (57%), DESUS (73%), med respondenti iz večjih mest (49%), med levo opredeljenimi (54%) itd. Koncentracijo ostrih kritikov razmer odkrijemo tudi med respondenti iz gospodinjstev, ki najbolj občutijo aktualne podražitve in inflacijo (57%) itd.

Graf 2

Graf 3, ki prikaže indeks kritičnosti na osnovi meritev v obdobju junij 2006–september 2007, potrdi vtis o kopičenju skrajno kritičnih pogledov oz. ocen v tem časovnem obdobju.

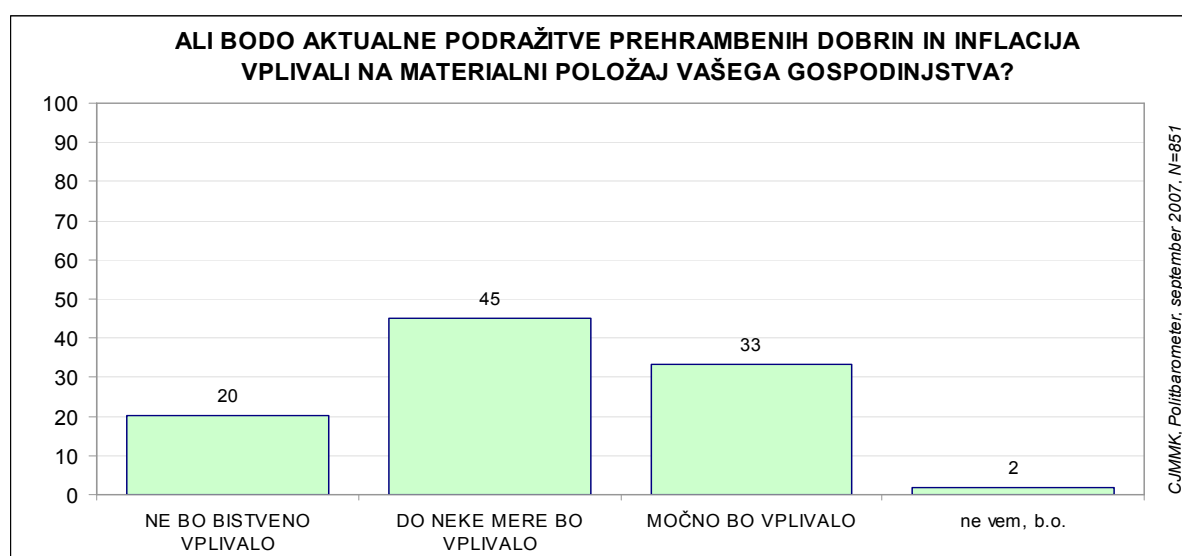
Graf 3

1.3 Ocene učinkov inflacije in dviga cen

Glede na naraščajočo inflacijo in dvig cen prehrabnenih dobrin smo zastavili vprašanje, ali bo to vplivalo na materialni položaj gospodinjstev. Pokaže se, da petina (20%) vseh ne zazna kakega bistvenega vpliva na materialni položaj v gospodinjstvu, slaba polovica (45%) negativne vplive podražitev zazna "do neke mere", tretjina vseh (33%) pa ocenjuje, da to močno vpliva na materialne razmere v gospodinjstvu. (graf 4)

Graf 4

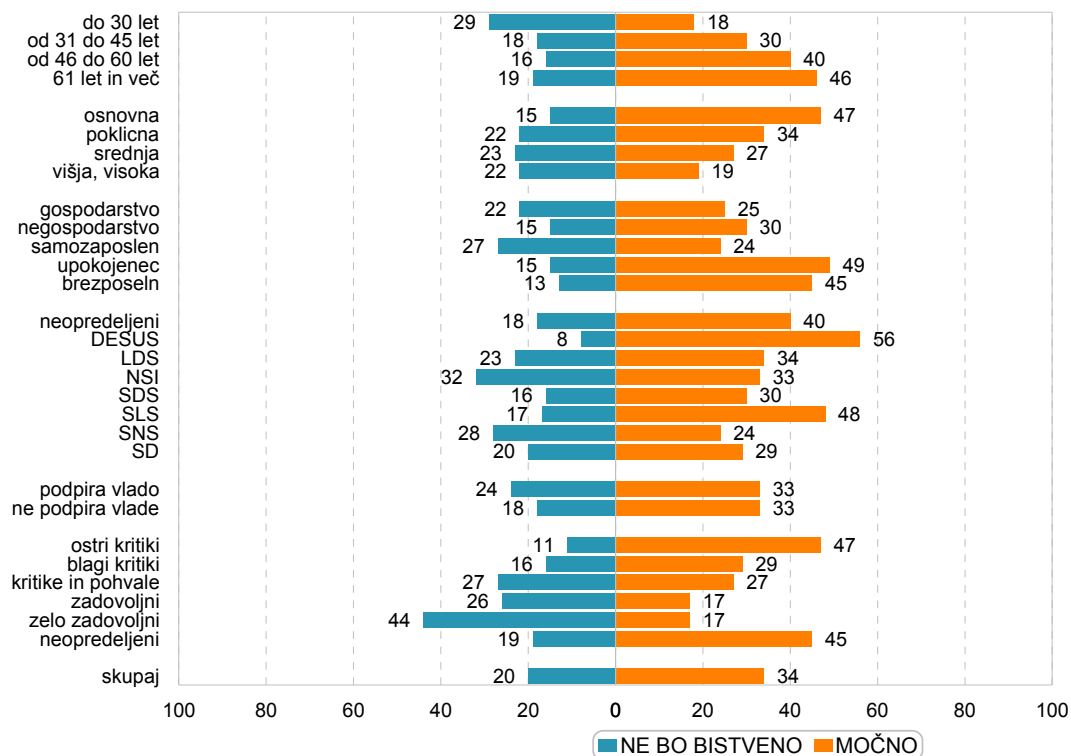

1.4 Skupine, ki jih inflacija in podražitve najbolj oz. najmanj prizadenejo

Na tej ravni analize nas zanimata predvsem skupini in sicer tista, ki jo inflacija in podražitve ne prizadenejo bistveno in tista, ki jo prizadenejo močno. Iz grafa 5 razberemo, da se med močno prizadete razvrščajo predvsem respondenti iz višjih starostnih skupin (61 in več: 46%), iz najnižje izobrazbene skupine (osnovna šola: 47%), upokojenci (49%) in brezposelni (45%). Glede na strankarske preference se v to skupino najbolj uvrščajo: DESUS (56%), SLS (48%) in strankarsko opredeljeni (40%). V to skupino pa se močno uvrščajo še ostri kritiki razmer (indeks kritičnosti: 47%) itd. Med tiste, ki jih inflacija in podražitve ne prizadenejo bistveno, pa se v večji meri kot v povprečju (20%) uvrščajo najmlajši (29%), samozaposleni (27%), preferenti NSI (32%) in SNS (28%), pa tudi zadovoljni z razmerami (indeks kritičnosti: 44%) itd. Graf pokaže tudi, katere kategorije se v največji meri zbirajo okoli odgovora "do neke mere". To velja še posebej za višje in visoko izobražene, pa tudi zaposlene v gospodarstvu in negospodarstvu itd. Kategorija, ki združuje tretjino (33%) vseh respondentov, in ki nakazuje največjo občutljivost glede na gibanje cen in inflacije, je po vseh v opazovanje vključenih stratifikacijskih vidikih umeščena nizko. Skupina, ki ne zaznava učinkov inflacije in podražitev, pa ni tako enoznačno umestljiva. Lahko bi rekli, da na zaznavo negativnih učinkov podražitev in inflacije vpliva celo ideološka umeščenost oz. strankarska pripadnost. To delno ponazarja preizkus z indeksom kritičnosti, pa tudi s podporo vladi ipd.

Graf 5

ALI BODO AKTUALNE PODRAŽITVE PREHRAMBENIH DOBRIN IN INFLACIJA VPLIVALI NA MATERIALNI POLOŽAJ VAŠEGA GOSPODINJSTVA?

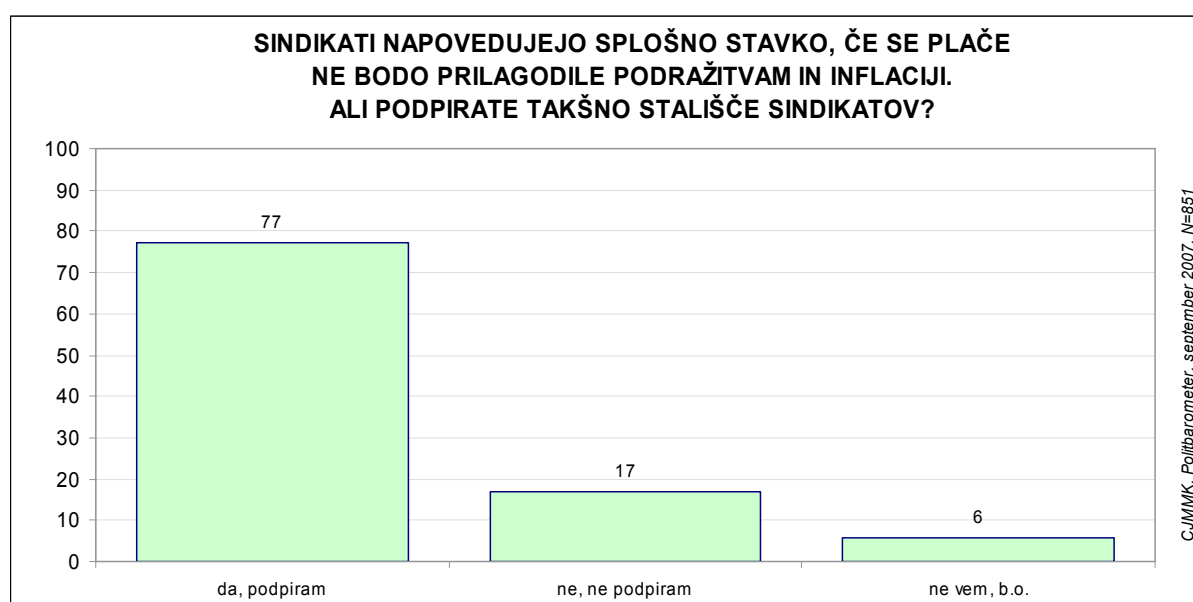

CJMMK, POLITBAROMETER, september 2007, N=851

1.5 Podpora stališčem sindikata v zvezi z inflacijo in podražitvami

Ob tem smo dodali še vprašanje: "Sindikati napovedujejo splošno stavko, če se plače ne bodo prilagodile podražitvam in inflaciji. Ali takšno stališče sindikatov podirate, ali ne?". Meritev (graf 6) pokaže, da velika večina vseh (77%) izreka podporo sindikalnim stališčem in le manjša skupina (17%) podpore ne izreka. Večinsko podporo izrekajo prav vse opazovane skupine, ene bolj, druge malo manj, vendar med njimi tudi desno samoopredeljeni (73%), preferenti NSI (81%) in SDS (71%). Najbolj izrazito pa po podpori stališčem sindikatov izstopajo respondenti iz starostne skupine od 46 do 60 let (82%), osnovnošolsko izobraženi (86%), študenti, dijaki (80%), respondenti iz večjih mest in preferenti LDS (84%), preferenti SD (81%) itd.

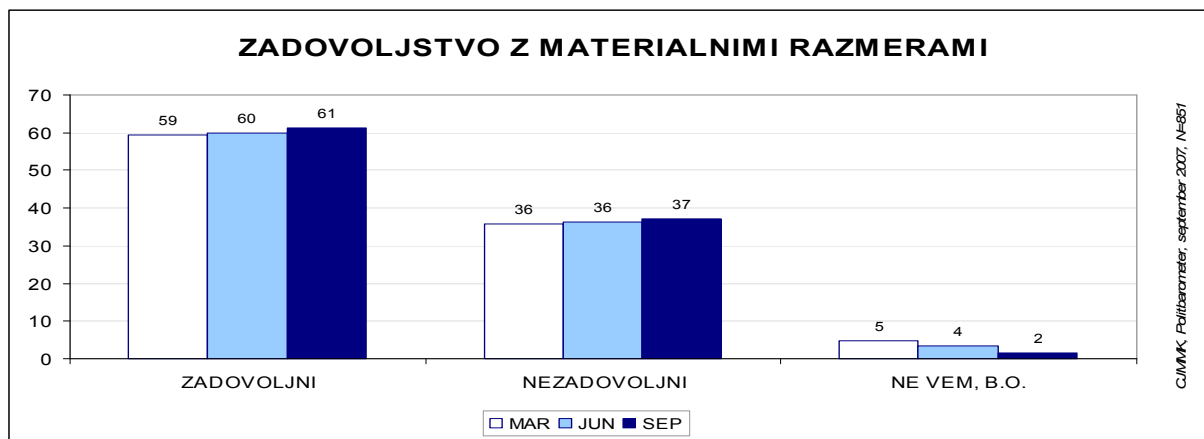
Graf 6

1.6 Splošna ocena materialnih razmer (medletne primerjave) in občutek varnosti zaposlitve

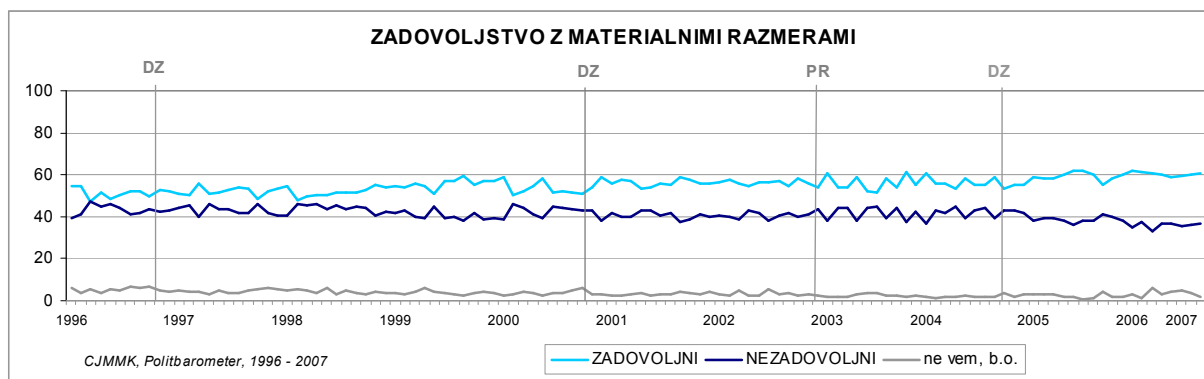
V longitudinalni program sodi tudi ugotavljanje zadovoljstva z materialnimi razmerami v gospodinjstvu in občutka varnosti zaposlitve. Na obeh točkah meritev glede na predhodne, ne opazimo bistvenih premikov. Med nezadovoljnimi z materialnimi razmerami je daleč največ kritičnih ocenjevalcev družbenih in ekonomskih razmer (indeks kritičnosti: 65%), pa tudi respondentov iz kategorije, ki aktualne podražitve in inflacijo najbolj čutijo v svojih gospodinskih proračunih (62%). Najbolj zadovoljni z materialnimi razmerami so preferenti NSI (75%), SDS (64%) ter desno samoopredeljeni (66%), kar kaže na to, da pri tem izražajo bolj svoj konformen odnos do vlade, kot pa realno občutenje podražitev in inflacije na družinske proračune.

Graf 7

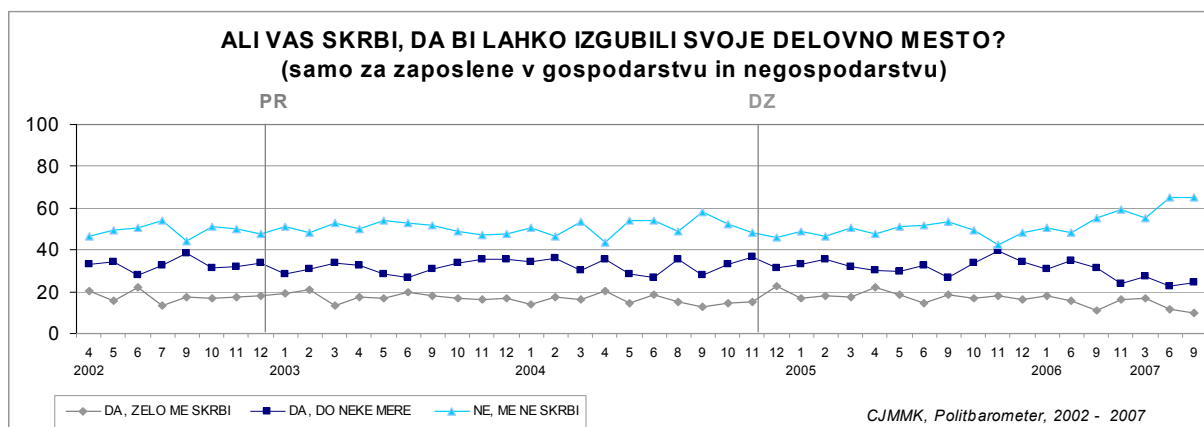
V grafu 8 prikazani časovni potek izražanja zadovoljstva z materialnimi razmerami potrjuje postopno pozitivno tendenco, ki se kaže vse od začetka te meritve (1996): postopno se povečuje delež zadovoljnih in zmanjšuje delež nezadovoljnih. Ob zadnjih meritvah (graf 7) ta tendenca sicer ni potrjena.

Graf 8

Glede občutka zaskrbljenosti zaradi možne izgube zaposlitve, primerjava junij-september ne kaže značilnih sprememb. Tretjina vseh, tako kot junija, izraža zaskrbljenost glede tega, dve tretjini pa ne. Graf pa jasno ponazarja pozitiven trend izražanja tega občutka v obdobju zadnjih dveh let.

Graf 9

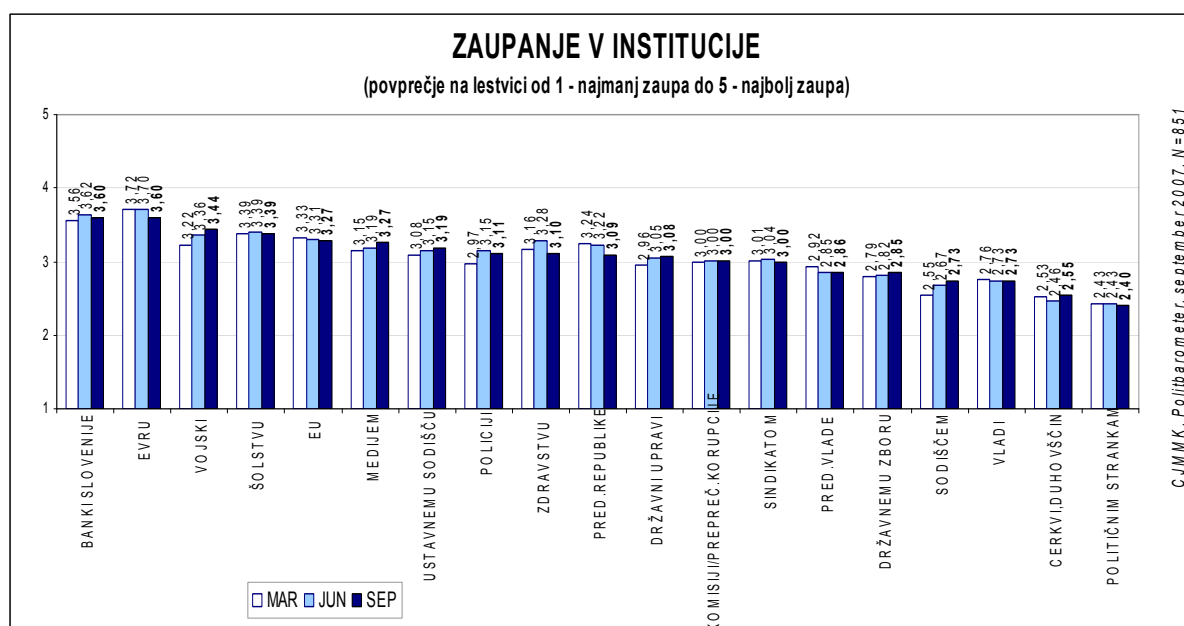
2.0 Ocenjevanje osrednjih (državnih) ustanov

V to poglavje smo uvrstili ocene in stališča, ki zadevajo izražanje ne-zaupanja v osrednje institucije, izražanje ne-podpore vladi J. Janše z obsežnejšim naborom analitičnih prikazov ter dodali še rezultate meritve "zadovoljstva z demokracijo".

2.1 Izražanje ne-zaupanja v institucije

Obsežnejša utemeljitev raziskovanja in analize "ne-zaupanja v institucije" je podana v poročilih SJM 2006/2.³

Graf 10

Med devetnajst opazovanimi ustanovami se v vrh ranga po izraženem zaupanju v septembru letos uvrstijo Banka Slovenije, evro, slovenska vojska, šolstvo, mediji in Ustavno sodišče. Na dnu ranga pa, kot običajno, politične stranke, cerkev in duhovščina, sodišča, vlada, Državni zbor in predsednik vlade. Primerjava marec-september pokaže, da so nekatere ustanove, glede na izraženo zaupanje, v vzponu, druge pa označuje upad zaupanja. Med prve se značilno uvršča slovenska vojska, mediji, ustavno sodišče, državna uprava in sodišča. Med druge, v padajočem trendu, pa se uvrščajo predsednik republike, predsednik vlade itd.

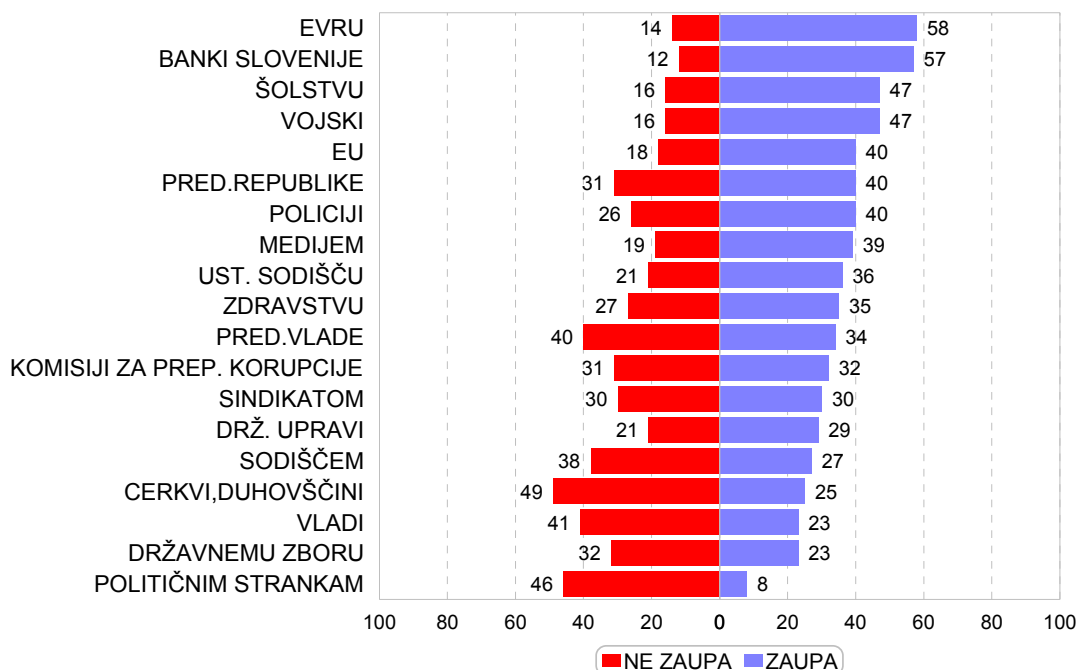
Tudi tokrat je očitno (graf 11), da daleč največ nezaupanja zberejo cerkev z duhovščino (49%), politične stranke (46%), vlada v celoti (41%) in predsednik vlade (40%), daleč največ zaupanja pa evro (58%), Banka Slovenije (57%) ter šolstvo in vojska (47%) itd.

³ Glej Toš, N. (2007), Potek demokratične institucionalizacije, Poročila SJM 2006/2, www.cjm.si.

Graf 11

ZAUPANJE V INSTITUCIJE...

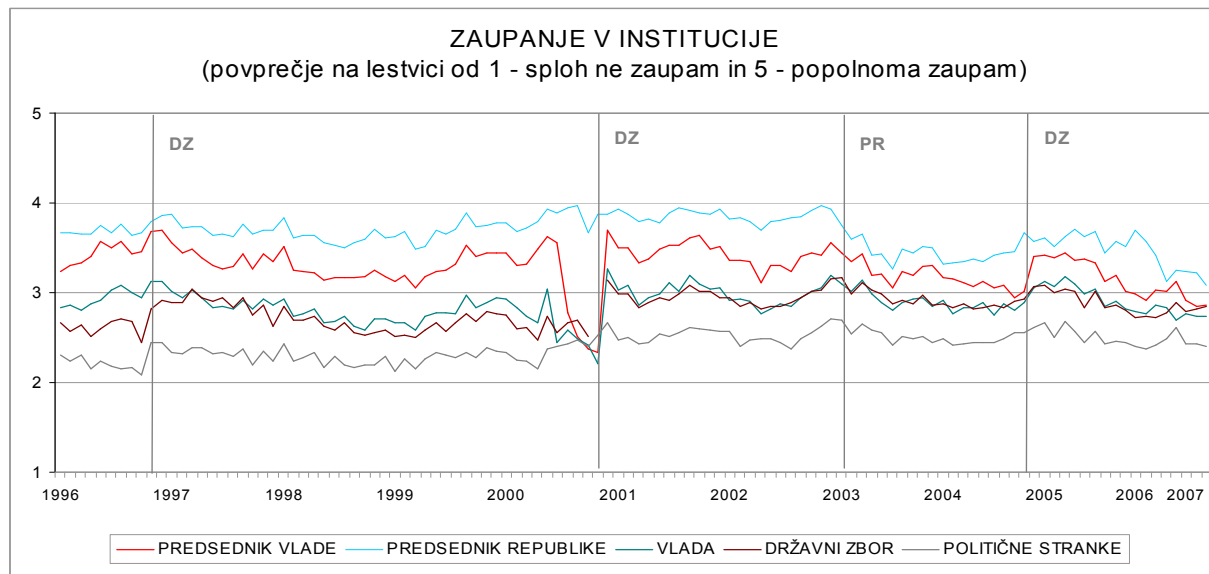
(seštevek odgovorov: "5-popolnoma zaupa"+"4-zaupa" in "1-nič ne zaupa"+"2-ne zaupa"; v %)

CJMMK, POLITBAROMETER, september 2007, N=851

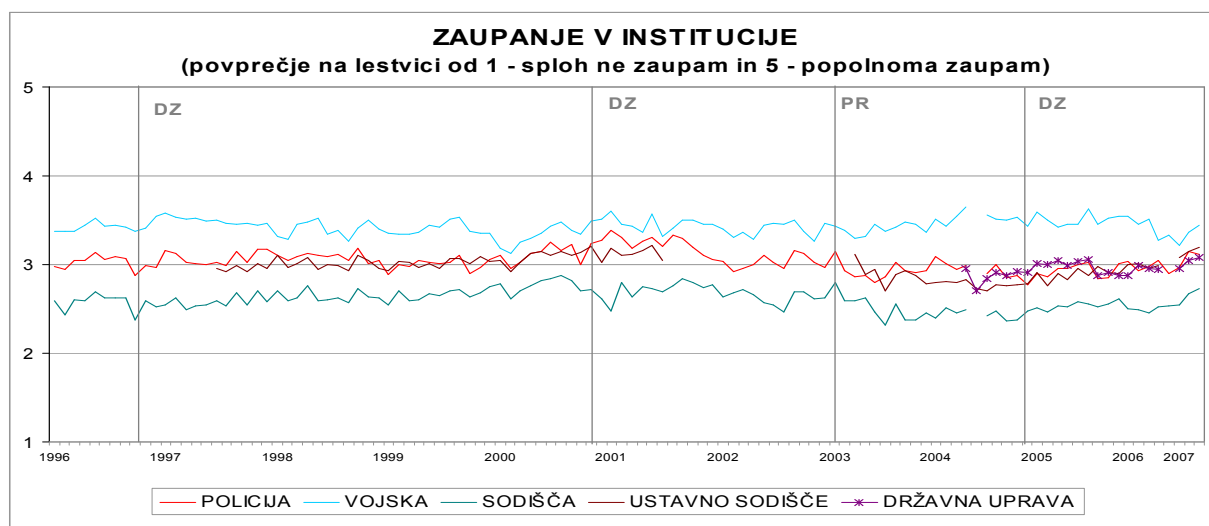
Daljše medčasovne primerjave (od januarja 1996 dalje) pokažejo, da v zadnjem obdobju "krizo zaupanja" doživljata predvsem predsednik vlade in, na nekaj višji ravni izraženega zaupanja, predsednik republike, kar le dodatno ilustrira splošno tendenco v izražanju nezaupanja v politične institucije. Slednje dobro ilustrira graf 12, ki v medčasovni primerjavi nakaže več značilnih obdobij v izražanju zaupanja v osrednje državne institucije, pa tudi izrazite kratkoročne padce. Slednje ilustrira obdobje iz sredine do konca leta 2000, ko zabeležimo popoln razpad zaupanja takratnemu predsedniku vlade. V obdobju 2001–2003 beležimo umirjene in stabilne ravni izražanja zaupanja, ki se kaže tudi v jasni uvrstitvi opazovanih petih ustanov: v vrh se stabilno umešča predsednik republike, sledi mu predsednik vlade, sicer na značilno nižji ravni, nato pa se skupaj, nekako na sredini lestvice, umeščata vlada in Državni zbor in daleč pod njima politične stranke. Po izvolitvi novega predsednika republike koncem leta 2002 in zamenjavi mandatarja se prej odmerjene ravni izraženega zaupanja premaknejo značilno navzdol. To velja za predsednika republike in predsednika vlade, ki sta deležna bistveno manjšega zaupanja kot nosilca obeh vlog pred tem. Pri preostalih institucijah pa opazimo le manjša niansiranja. Po državnozbornskih volitvah 2004 močno naraste izraženo zaupanje predsedniku vlade, pa tudi predsedniku republike v obdobju prvih devet mesecev oz. prvega leta; nato pa opazimo izrazit trend upadanja zaupanja in umestitev predsednika republike, predsednika vlade, pa tudi vlade in Državnega zbora na značilno nižjo raven. Ta nižja oz. celo najnižja uvrstitev na lestvici nezaupanja doslej se potrdi tudi ob zadnjih dveh meritvah (junij – september 2006).

Graf 12

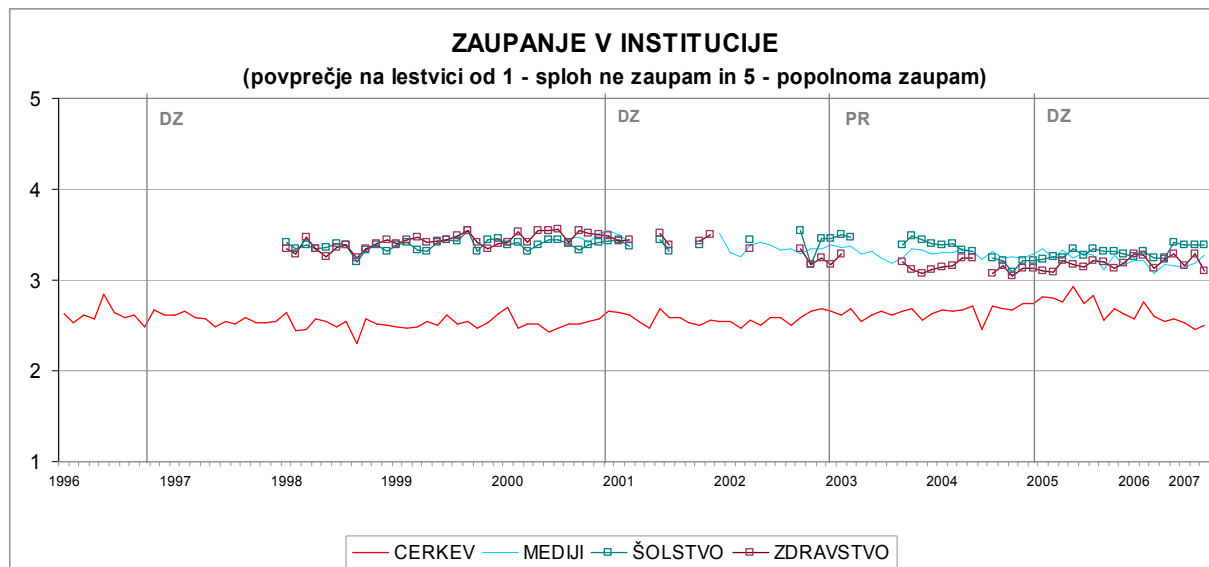
Graf 13 ponazarja umeščanje policije, vojske, sodišč, ustavnega sodišča in državne uprave na lestvici zaupanja. Pri opazovanih sicer opazimo niansiranja, ne pa tudi spreminjanja ravni v pridobljenem zaupanju med njimi. V vrh te skupine in visoko v rangu se vseskozi umešča slovenska vojska, skupaj pa se uvrščajo policija, ustavno sodišče in državna uprava. To je še posebej izraženo v obdobju 2002–2007. Sicer pa opazimo, da se je policija umeščala višje v rangu v obdobju 2000–2003.

Graf 13

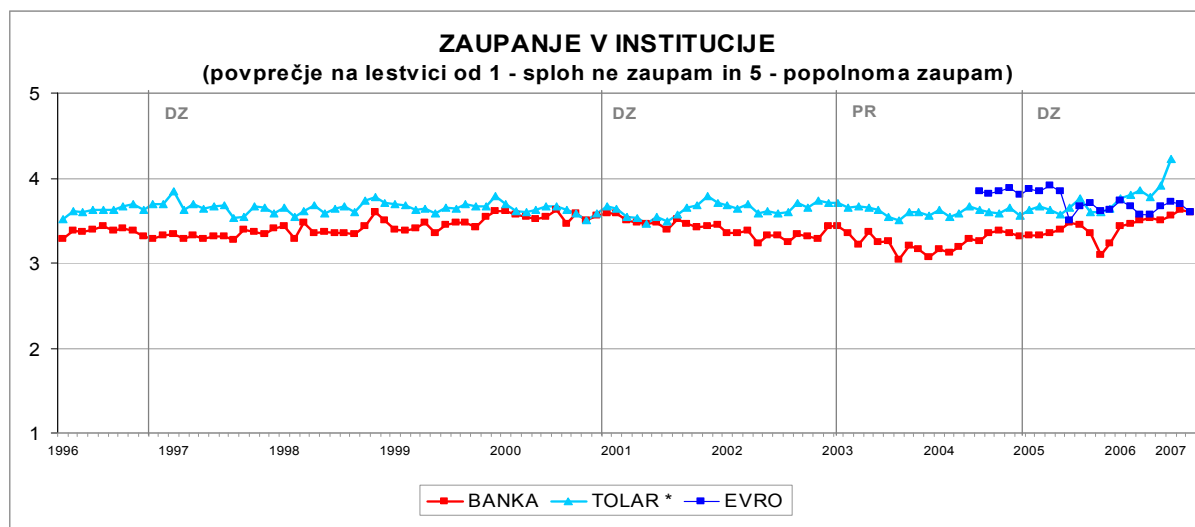
Graf 14 ponazarja izražanje zaupanja medijem, šolstvu, zdravstvu in cerkvi ter duhovščini. Najstabilnejše umestitve, na nizki ravni zaupanja, je deležna cerkev in duhovščina, ki se v skupnem rangu vseskozi, skupaj s političnimi strankami, parlamentom in vlado, umešča na dnu. Šolstvo, zdravstvo in mediji so na lestvici zaupanja umeščeni solidno in stabilno, vendar značilno nižje kot v obdobju do leta 2003.

Graf 14

Najvišjih izrazov zaupanja pa so deležni gospodarski osebki: evro, banka in tolar. To ponazarja graf 15. Najvišjega zaupanja sploh je bil deležen slovenski tolar tik pred zamenjavo z evrom.

Graf 15

Z vidika poteka demokratične institucionalizacije in legitimizacije državnih ustanov je še posebej pomembno zaupanje, ki ga državljanke in državljani izrekajo osrednjim državnim organom. Prej citirana študija (Toš, 2007) kaže, da so med njimi v povprečju višjega zaupanja deležni personificirani organi. To še posebej velja za predsednika vlade in predsednika republike. Ker sta oba na medčasovnem prikazu umeščena najnižje doslej, je smiselno, da pokažemo, kakšna je sestava podpornih (popolno zaupa, zaupa) in nepodpornih (nič ne zaupa, ne zaupa) skupin, ki se opredeljujejo do njiju.

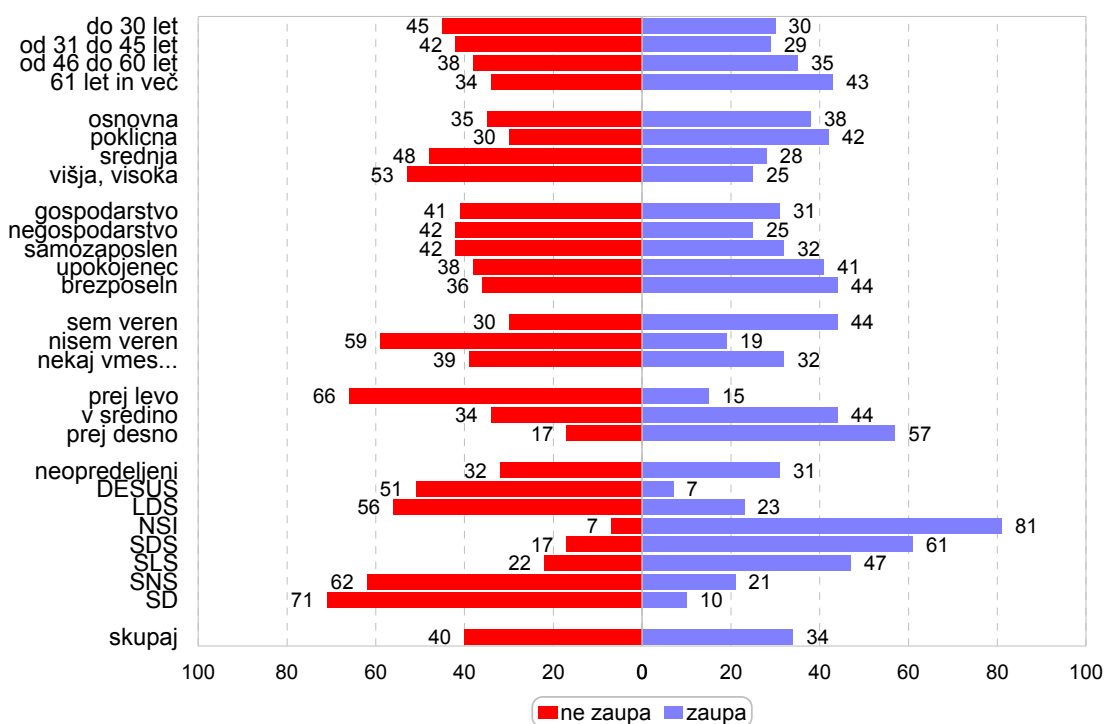
Graf 16 pokaže na značilnosti podpornih oz. nepodpornih skupin predsednika vlade. Več zaupanja kot v povprečju (34%) predsedniku vlade izražajo predvsem najstarejši respondenti

(61 in več: 43%), le z osnovno in poklicno šolo (38%, 42%), upokojeanci (41%) in brezposelni (44%), verni (44%), desno samoopredeljeni (57%), še posebej izrazito pa preferenti NSI (81%!), SDS (61%) in SLS (47%). V vseh navedenih skupinah je respondentov, ki izrekajo zaupanje več, kot tistih, ki izrekajo nezaupanje predsedniku vlade. Daleč več nezaupljivih kot v povprečju (40%) pa je med mlajšimi (do 30 let: 45%; od 31 do 45 let: 42%), med srednje (48%) ter višje in visoko izobraženimi (53%), pa tudi med nevernimi (59%), levo samoopredeljenimi (66%), med preferenti DESUS (51%), LDS (56%) in SD (71%!). Očitno je, da je izražanje ne-zaupanja močno pod vplivom umeščenosti respondentov v hierarhijo socialne stratifikacije oz. v prostor nazorske polarizacije. Pokaže se, da strukturno nižje umeščeni izrekajo več zaupanja predsedniku vlade kot višje uvrščeni; enako pa učinkuje tudi nazorska polarizacija.

Graf 16

ZAUPANJE PREDSEDNIKU VLADE

(seštevek odgovorov: "5-popolnoma zaupa"+"4-zaupa" in "1-nič ne zaupa"+"2-ne zaupa"; v %)

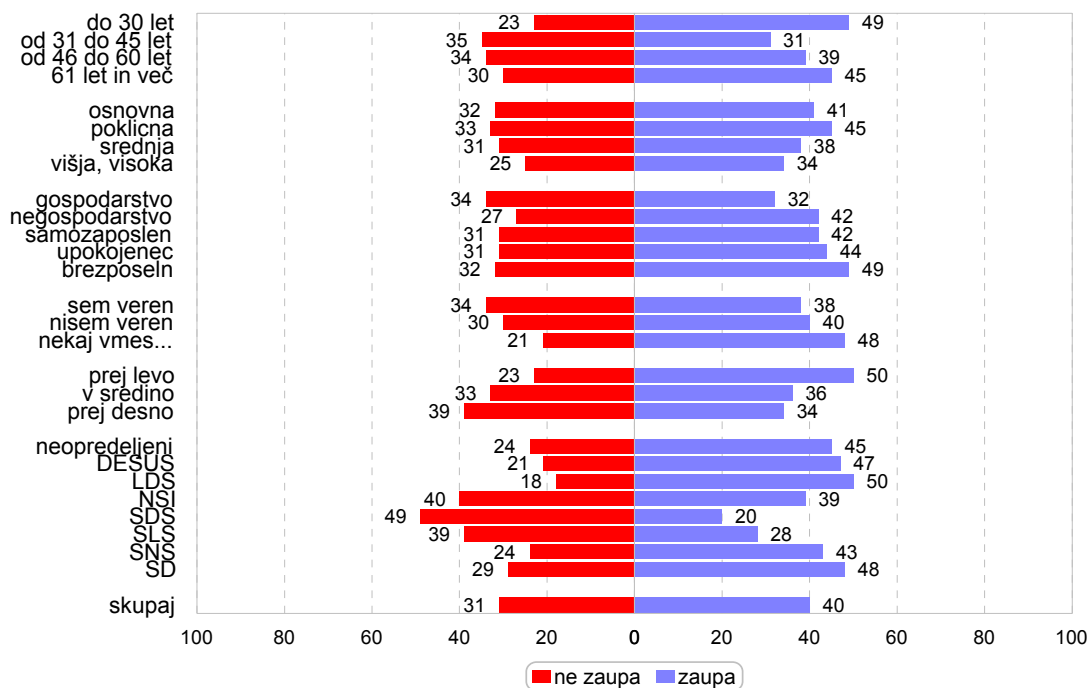
CJMMK, POLITBAROMETER, september 2007, N=851

Graf 17 ponazarja izražanje ne-zaupanja predsedniku republike. Že površen pogled pokaže, da je odstopanj manj, da strukturna umeščenost (izobrazbena, zaposlitvena) ne vpliva izrazito in da tudi nazorska polarizacija v izražanju ne-zaupanja ne pride tako do izraza kot pri predsedniku vlade. In vendar so predvsem slednji vplivi vidni: tako je med preferenti SDS daleč največ tistih, ki predsedniku republike ne zaupajo, sledijo pa jim preferenti iz NSI in SLS, pa tudi vsi desno samoopredeljeni itd. Med preferenti LDS in SD, pa tudi med levo opredeljenimi močno prevlada izraženo zaupanje nad nezaupanjem.

Graf 17

ZAUPANJE PREDSEDNIKU REPUBLIKE

(seštevek odgovorov: "5-popolnoma zaupa"+"4-zaupa" in "1-nič ne zaupa"+"2-ne zaupa"; v %)

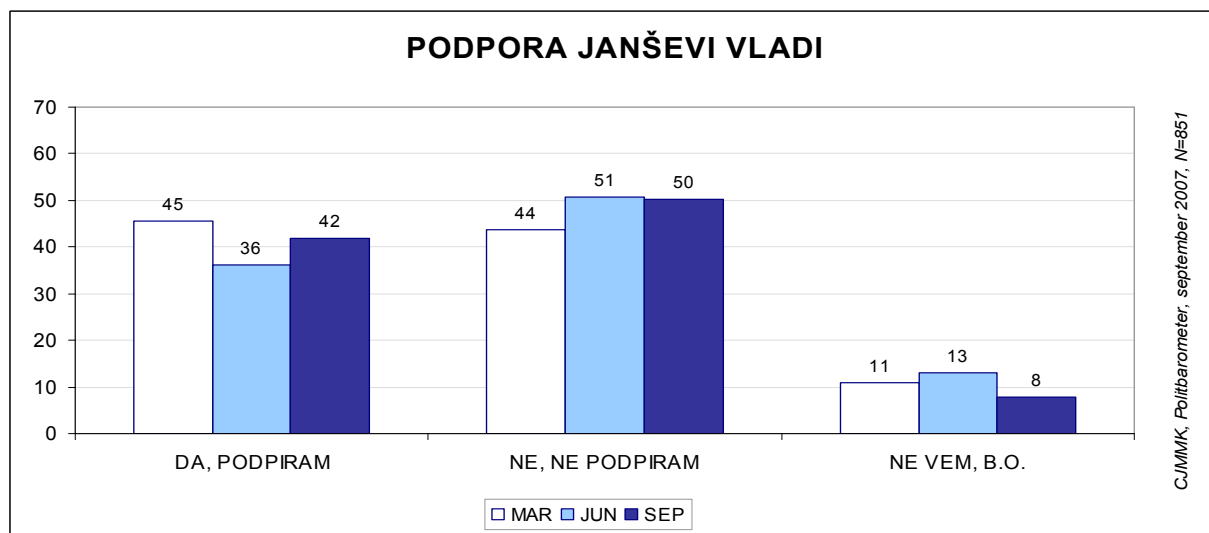
CJMMK, POLITBAROMETER, september 2007, N=851

In vendar zgornji sliki (grafa 16 in 17) kažeta umeščeno izraženo ne-zaupanje na najnižji doslej izmerjeni točki. Glede na raven izražene zaupanja predsedniku vlade in široka ustavna pooblastila to zadane vprašanje legitimitete nosilca tako odgovorne vloge, kar pa vsaj deloma korigira prikaz podpore vladi J. Janše, podan v nadaljevanju.

2.2 Podpora vladi J. Janše

Kot običajno, smo tudi tokrat izmerili podporo vladi J. Janše. Pokaže se, da je **izražanje nepodpore v preseku junij (51%) september (50%) stabilno.** (graf 18) Glede na junijsko meritev (36%) pa je delež podpore tokrat narasel (42%). Analiza pokaže, da po deležu izražene nepodpore tokrat močno nad povprečje izstopajo višje in visoko izobraženi (63%), dijaki in študentje (59%), prebivalci Ljubljane in Maribora (66%), preferenti LDS (77%) in SD (85%), ostri kritiki razmer (72%) itd. Izrazito izstopajo skupine, ki izrekajo večinsko podporo vladi: desno samoopredeljeni (73%), preferenti NSI (83%) in SDS (76%), respondenti iz najstarejše starostne skupine (54%), upokojenci (50%), brezposelni (59%) ter skupina respondentov, ki na indeksu kritičnosti izraža visoko zadovoljstvo z razmerami (72%), ki trdno podpirajo kandidaturo L. Peterleta (76%) itd.

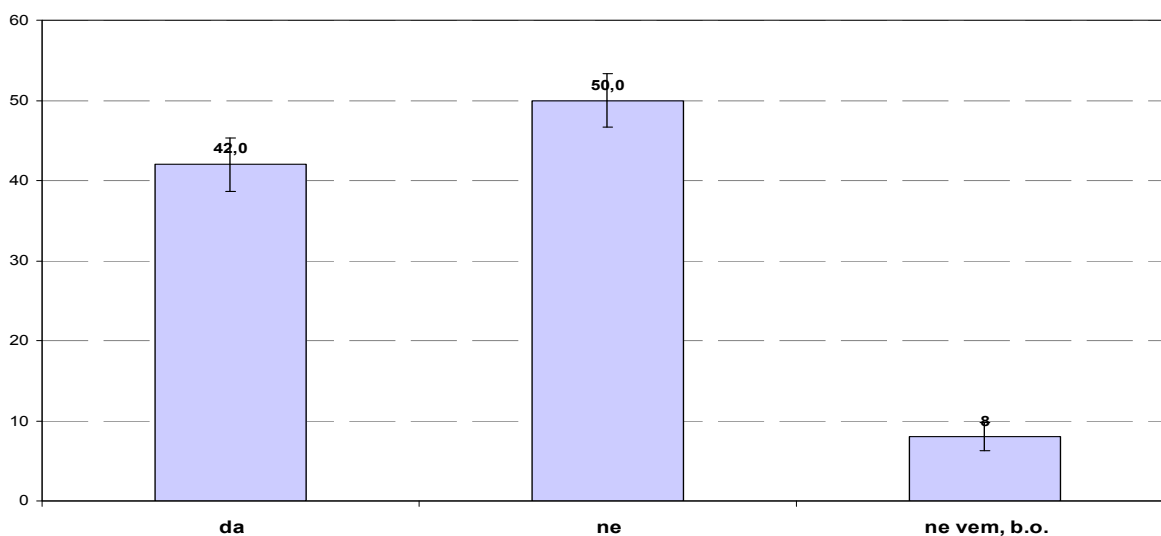
Graf 18

Graf 19 prikazuje intervale zaupanja za septembrsko izmero podpore vladi J. Janše.

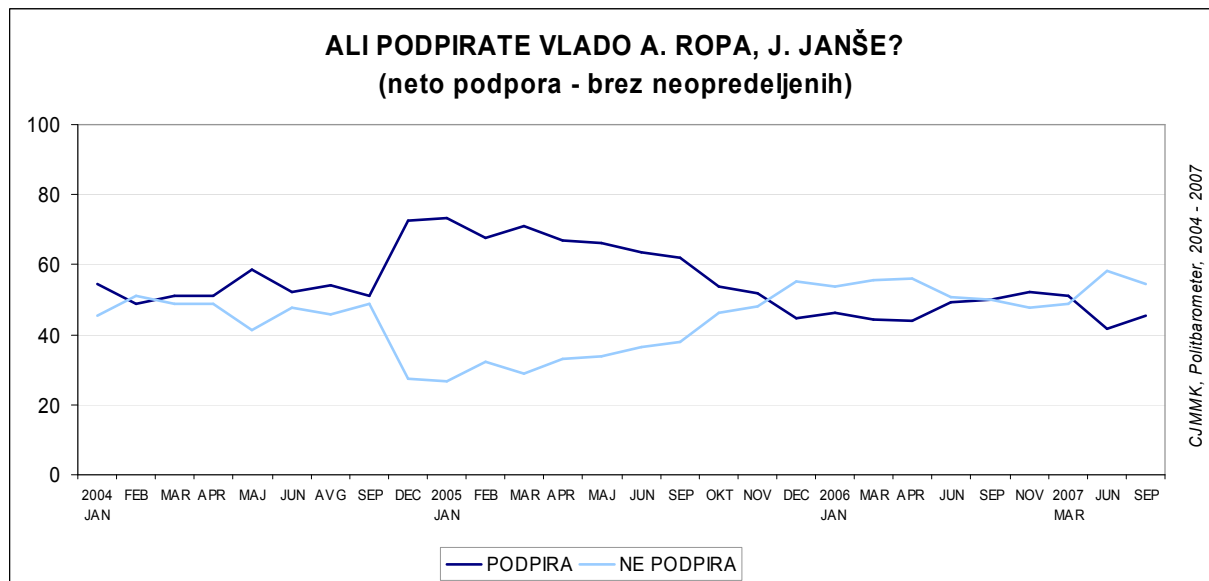
Graf 19

Ali podpirate vlado Janeza Janše ali ne? - september 2007 (n=851)

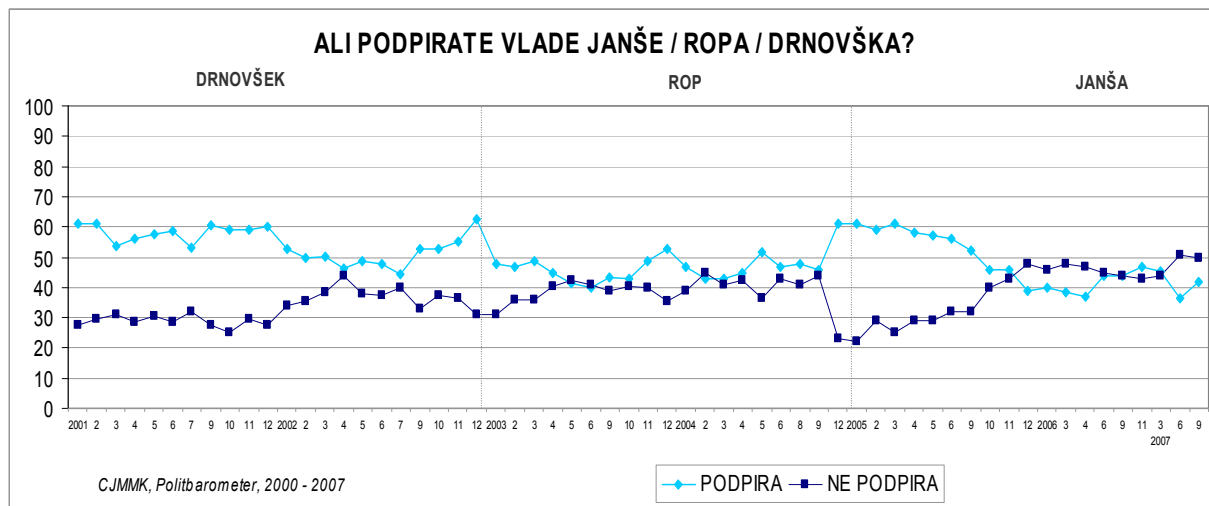
Če ocenjujemo potek izražanja podpore oz. nepodpore predsedniku vlade v obdobju njegovega mandata, lahko ugotovimo, da od jeseni 2005 dalje izražene nepodpore presegajo izražene podpore, z manjšimi oscilacijami koncem leta 2006 (graf 20). Jasno je začrtan prehod iz mandata vlade A. Ropa v mandat J. Janše. Vlada je v začetnem obdobju, do jeseni 2005, uživala izjemno visoko podporo, ki pa jo v nadaljevanju, od jeseni 2005 izgubila.

Graf 20

Daljšo retrospektivo podpore vladam mandatarjev v obdobju 2001–2007 pokaže graf 21. Tu se pokaže, da dvoletno obdobje mandatarja Drnovška razpada nekako na dva dela. Prvega, do konca 2001 označuje visoka podpora, podobno kot vlado J. Janše v obdobju prvih devet mesecev. Drugi del Drnovškovega mandata označuje viden padec in finalen dvig podpore. Ropov dvoletni mandat označuje nižja raven podprtosti in prepletanje podpore in nepodpore, kot se to pokaže v zadnjem dveletnem obdobju mandata J. Janše. Meritvi junij–september pa nakazujeta novo situacijo, ko delež nepodpor značilno presega delež podpor vlade J. Janše.

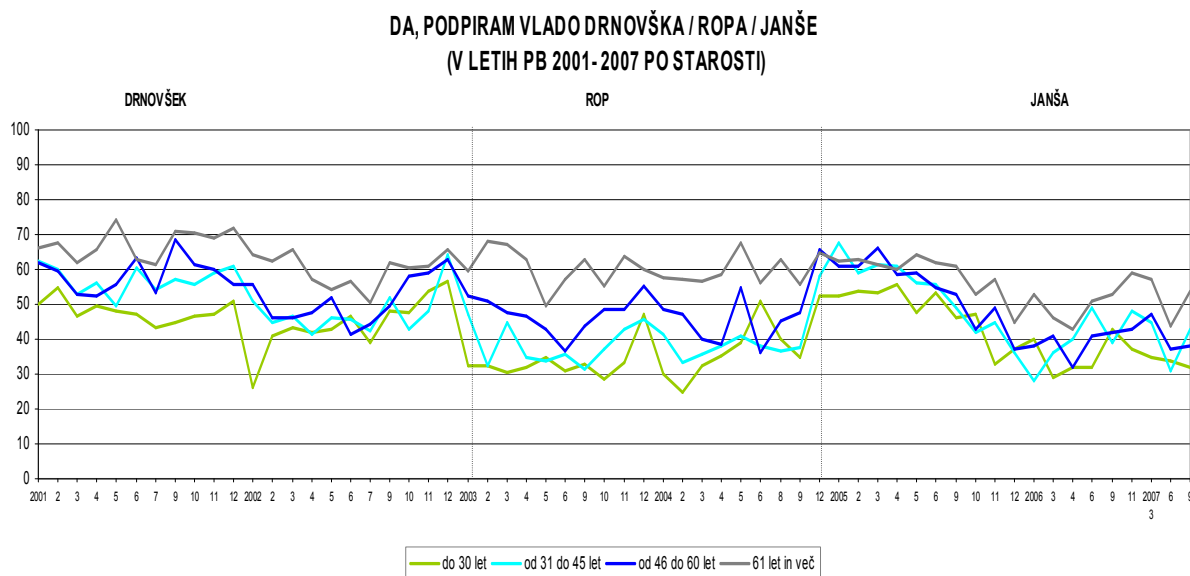
Graf 21

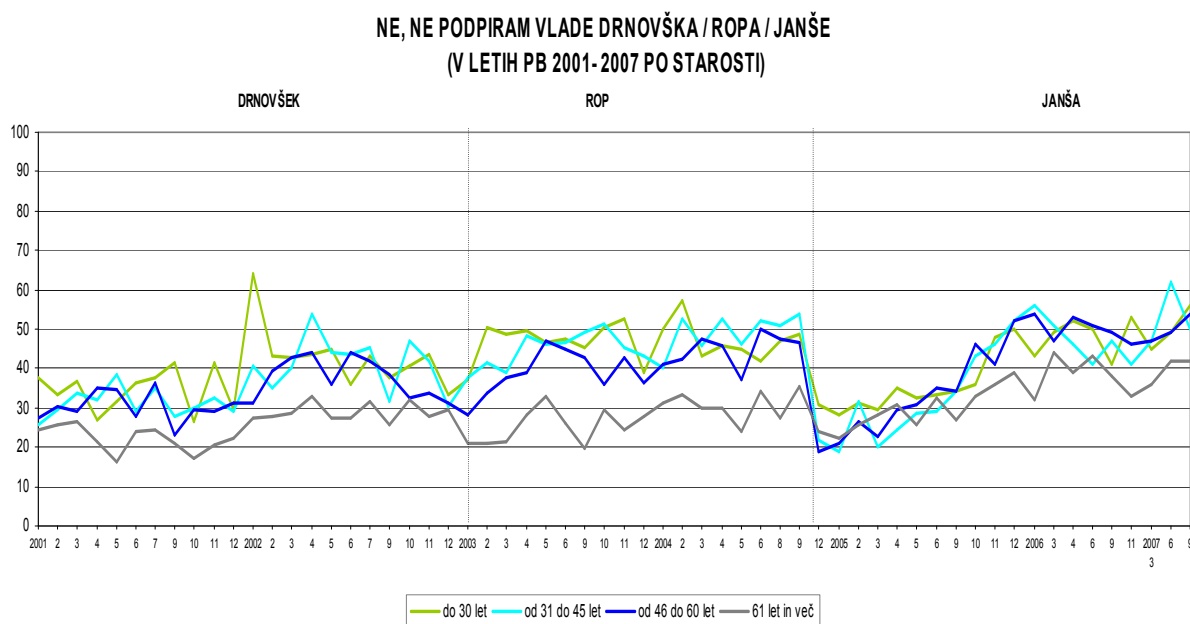
Grafi 22 do 27 ilustrirajo izražanje podpor oz. nepodpor vladam v obdobju 2001–2007 po skupinah respondentov glede na starost, izobrazbo in preferenčno vezanost.

Graf 22 pokaže, da se respondenti iz starostne skupine 61 in več let umeščajo vseskozi v vrh, najmlajši pa v dno po izraženi podpori. To velja tudi za zadnje obdobje vlade J. Janše. To se ustrezno pokaže tudi v grafu 23, ki ilustrira izražanje nepodpor. (grafa 22 in 23)

Graf 22

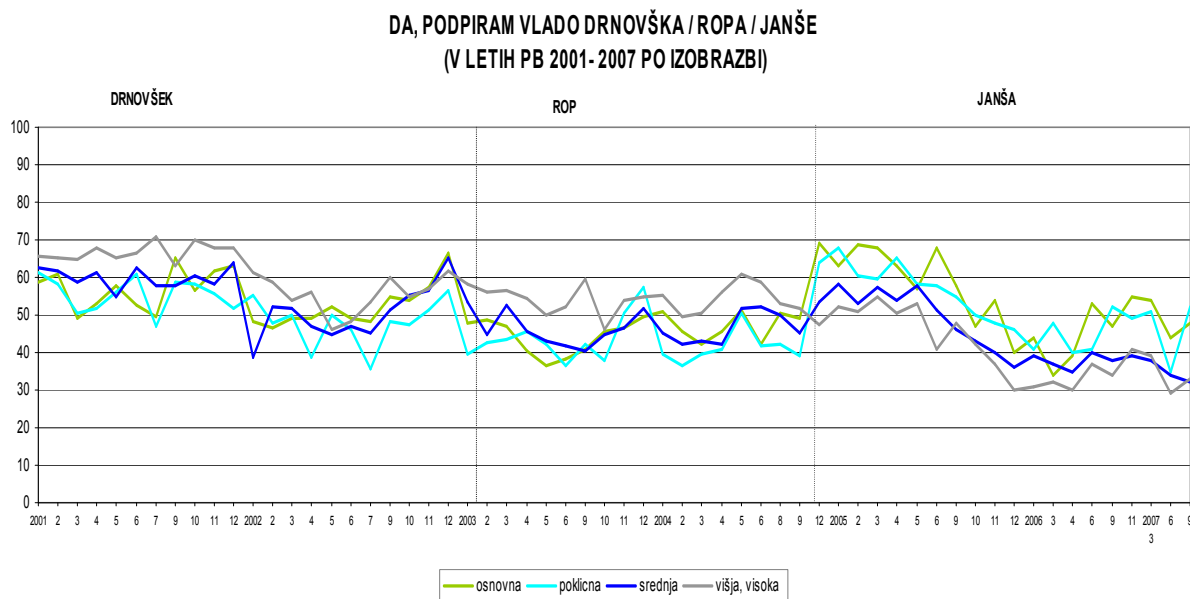

Graf 23

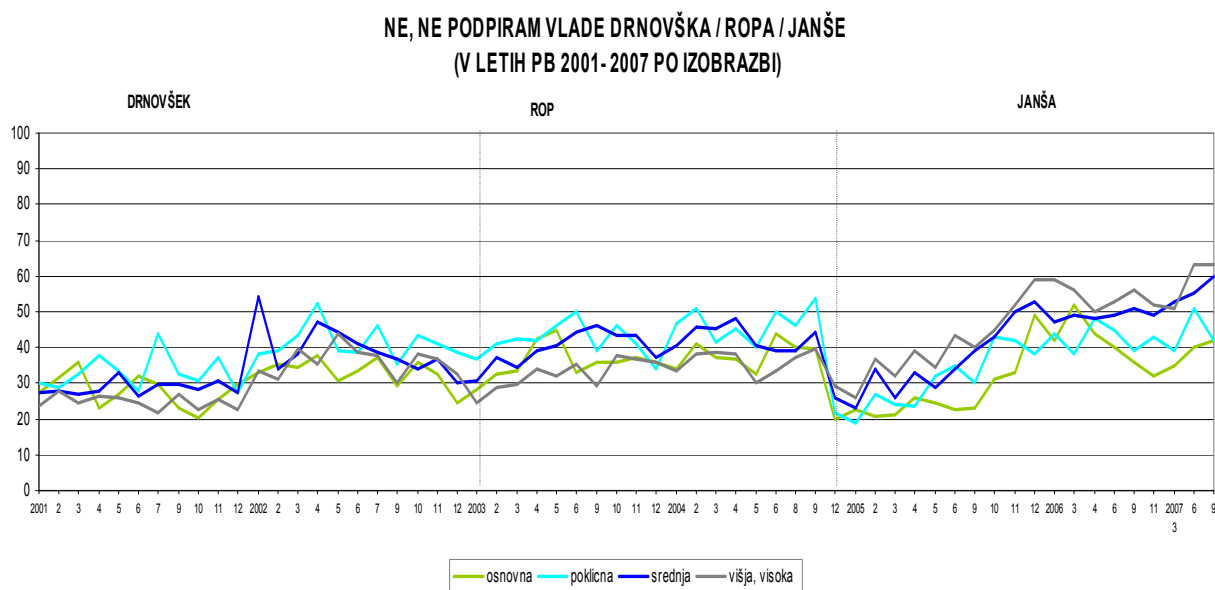

Grafa 24 in 25 ilustrirata izražanje podpore oz. nepodpore po izobrazbenih skupinah. Medčasovne primerjave pokažejo, da je v umeščanju izobrazbenih skupin s prevzemom mandata J. Janše prišlo do strukturnega premika. Če so predhodne vlade (J. Drnovška, A. Ropa) najbolj podpirali višje in visoko izobraženi, v zadnjem triletнем obdobju kot podporniki najbolj izstopajo osnovnošolsko in poklicno izobraženi, medtem ko se visoko in višje izobraženi umeščajo na dno.

Graf 24

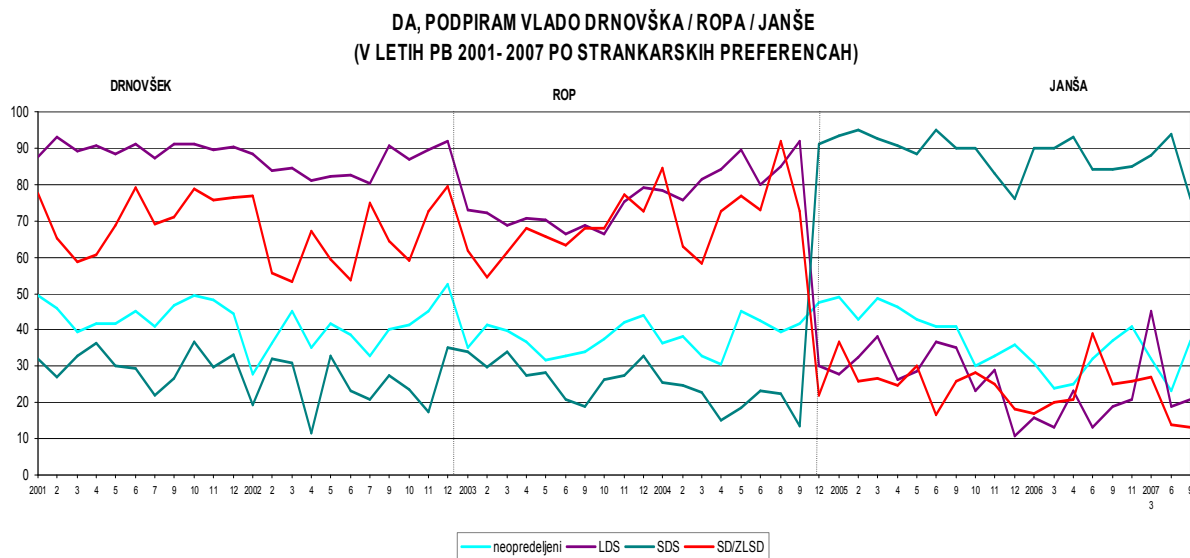

Graf 25

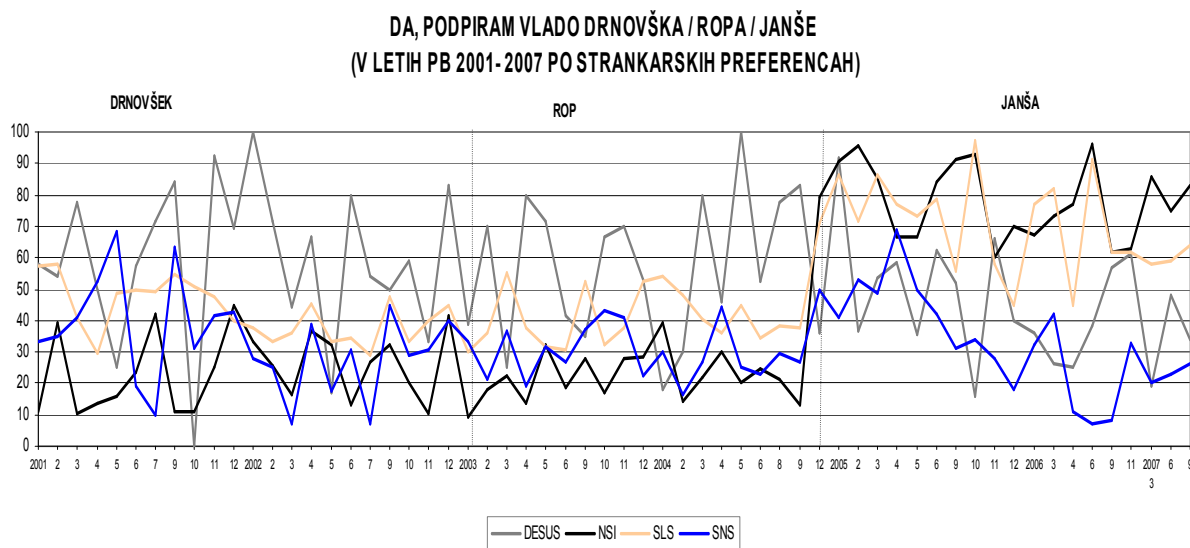

Grafa 26 in 27 pa ilustrirata izražanje podpore glede na skupine strankarskih preferentov. Predvsem je očitno, da je vlada J. Janše deležna visoke podpore preferentov SDS, ki ustreza visoki podpori preferentov LDS v obdobju zadnjega Drnovškovega mandata. Vidi pa se tudi, da je podpora vladi A. Ropa v dvoletnem obdobju na značilno nižji ravni kot pred in po tem.

Graf 26

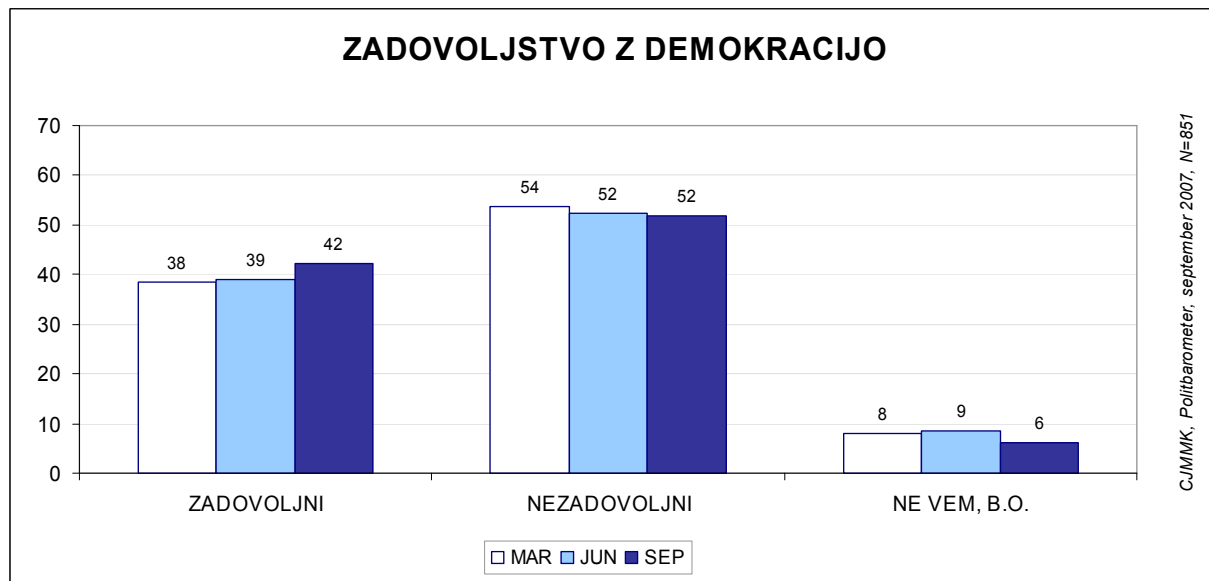
Graf 27

2.3 Zadovoljstvo z demokracijo

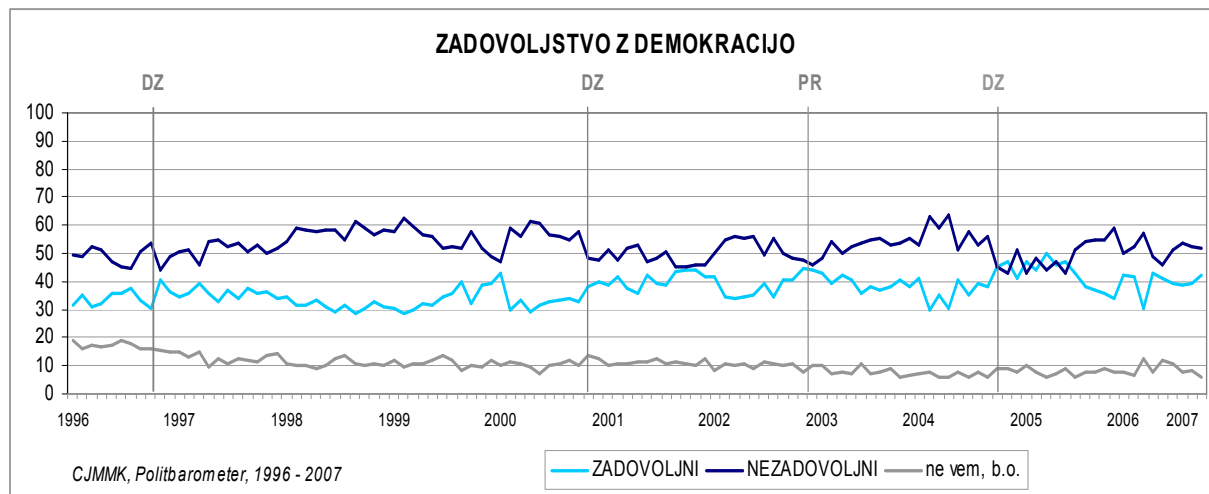
Kot običajno, smo tudi tokrat ugotavljali "zadovoljstvo z demokracijo". Tako kot v juniju, je nezadovoljnih s stanjem demokratične prakse nekaj več kot polovica (52%), zadovoljnih pa dobri dve petini (42%). Izražanje zadovoljstva je glede na predhodni meritvi nekaj višje izražanje nezadovoljstva pa je v glavnem stabilno (graf 28).

Graf 28

Graf 29 ponazarja gibanje izražanja ne-zadovoljstva z demokracijo v obdobju 1996–2007. Kot posebnost v vsem času opazovanja izstopa devetmesečno obdobje po nastopu vlade J. Janše, ko je izražanje zadovoljstva nad nezadovoljstvom z demokracijo (in obratno) vidno odstopalo od predhodnih obdobj. Od sredine 2005 dalje pa se izražanje zadovoljstva giblje v ustaljenih parametrih, značilnih za čas po letu 2000.

Graf 29

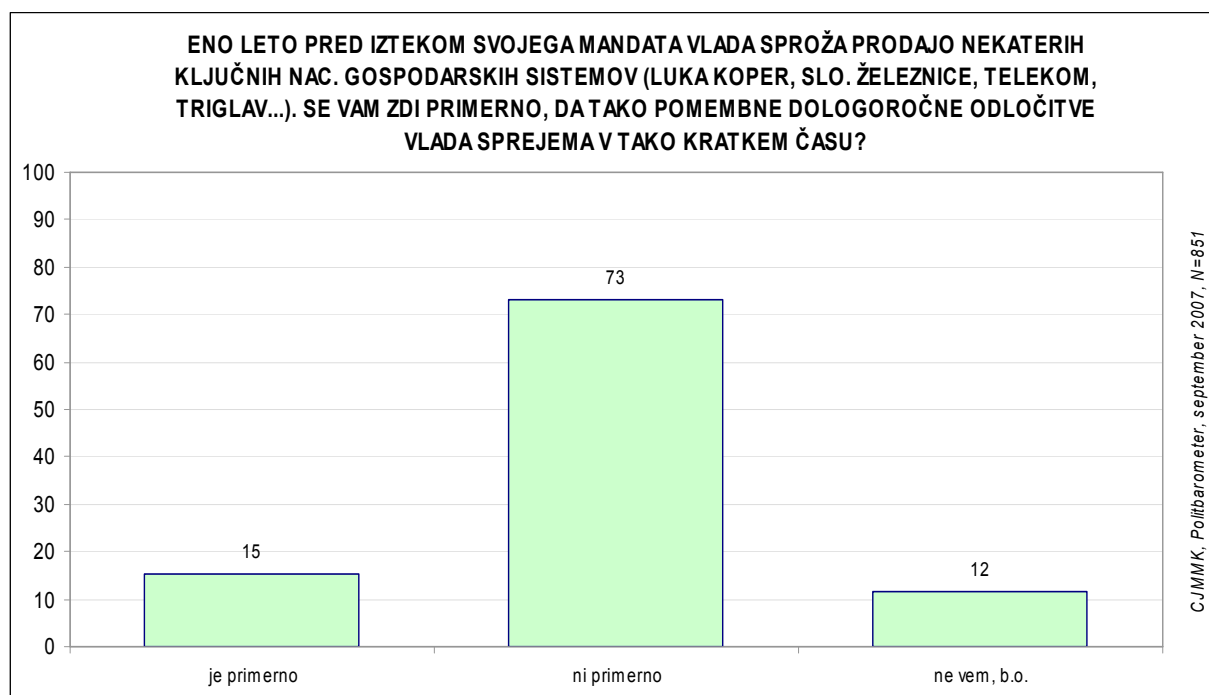

3.0 Pogledi na vladni projekt prodaje osrednjih gospodarskih infrastruktur

3.1 Ocena časovne primernosti sprožitve programa prodaje

V tem sklopu smo postavili dvoje vprašanj. Prvo glasi: "Eno leto pred iztekom svojega mandata vlada sproža prodajo nekaterih ključnih nacionalnih gospodarskih sistemov, kot so Luka Koper, Slovenske železnice, Telekom Slovenije, Zavarovalnica Triglav in še nekaterih. Se vam zdi primerno ali ne, da tako pomembne dolgoročne odločitve vlada sprejema v tako kratkem času?".

Graf 30

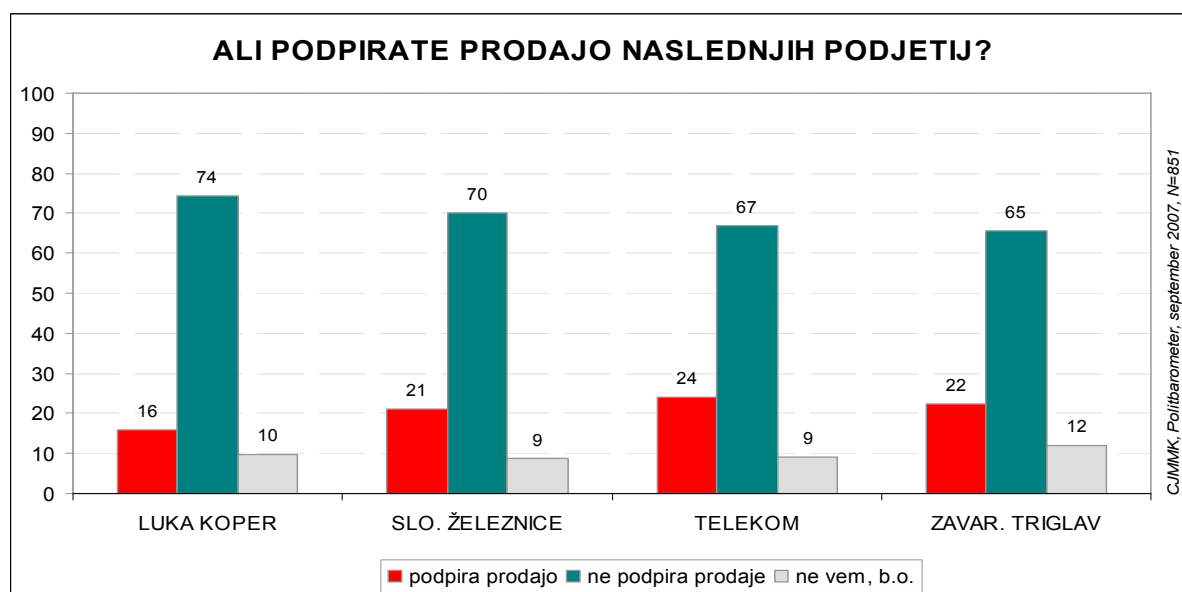

Rezultat meritve pokaže, da velika večina vseh respondentov (73%) sodi, da prodaja v teh pogojih ni primerna in le sedmina vseh (15%), da je primerna. V večji meri kot v povprečju, ravnanje vlade kot primerno ocenjujejo preferenti SDS in SLS (27%), desno samoopredeljeni (24%), nekritični ocenjevalci razmer (indeks kritičnosti: "zadovoljni": 38%) itd. Večinsko stališče, da tako ravnanje vlade ni primerno izstopa torej tudi med političnimi podporniki vlade (preferenti SDS in SLS: 62%), tem bolj pa med srednje (82%), višje in visoko (73%) izobraženimi, med levo samoopredeljenimi (83%), med preferenti SD (87%), LDS (81%) in med strankarsko neopredeljenimi (72%). Seveda pa med vsemi po svoji kritični oceni izstopajo ostri kritiki razmer (indeks kritičnosti: 91%) itd.

3.2 Stališča do prodaje podjetij: Luke Koper, Slovenskih železnic, Zavarovalnice Triglav in Telekoma Slovenije

H gornji splošni formulaciji problema smo dodali še preizkus v zvezi s štirimi izbranimi primeri: Luka Koper, Slovenske železnice, Telekom Slovenije in Zavarovalnica Triglav. Zanimalo nas je, ali v okviru načrtovane prodaje za posamezno od njih respondenti prodajo podpirajo, ali ne. Rezultat meritve pokaže popolno skladje med splošnim stališčem (3.1) in opredeljevanjem do konkretnih prodaj. Prodaji Luke Koper nasprotuje 74% vprašanih, prodaji Slovenskih železnic (70%), prodaji Telekoma (67%) in prodaji Zavarovalnice Triglav (65%). Možni prodaji teh štirih gospodarskih subjektov pritrjujejo skupine v obsegu od 24% (Telekom Slovenije) do 16% (Luka Koper) vseh respondentov.

Graf 31

4.0 Strankarska opredeljevanja

Rezultati tokratne meritve strankarskih opredeljevanj na ravni "volil bi" in "preferenc" potrjujejo izrazito dinamiko tega segmenta aktualnega političnega prostora. Ugotovimo lahko, da tokrat:

- glede na predhodno meritev rahlo naraste delež potencialnih udeležencev volitev in strankarsko opredeljenih respondentov;

- če je bilo razmerje v opredeljevanju za levo-sredinske in desno-sredinske stranke v juniju v prid prvim, tokrat velja, da imajo desno-sredinske stranke rahlo prednost pred levo-sredinskimi;

- v časovnih presekih volitev (2000, 2004) in aktualnih preferenc, opazimo značilne premike znotraj kroga levo-sredinskih oz. desno-sredinskih strank. Selitve znotraj teh krogov, pa tudi preko njih, so izrazite;⁴

- da odgovori na vprašanje "bi volil" v preseku marec-september 2007 nakazujejo bolj ali manj značilne vzpone in padce; to se pokaže predvsem pri SDS (padec iz 19% na 13%), SD (padec iz 19% na 14%), SLS (vzpon iz 2% na 3%), SNS (vzpon iz 2% na 4%) in še posebej izrazito NSI (vzpon iz 2% na 5%). Gibanje opredelitev za LDS v preseku marec-junij nakazuje značilen vzpon (iz 3% na 6%), v preseku junij-september pa padec iz 6% na 5%;

- opredeljevanje na ravni **strankarskih preferenc** ("volil bi + najbližja mi je") je, glede na junijsko meritev oz. v preseku marec-september, očitno prerazporejanje: delež preferentov SD upada (iz 25% marca na 20% junija in 19% septembra); prav tako upada delež preferentov SDS (marca 22%, junija 18%, septembra 18%). Delež preferentov LDS niha (marca 6%, junija 9%, septembra 8%). Deleži preferentov preostalih strank pa naraščajo – in to najbolj izrazito pri NSI (marca 3%, junija 2%, septembra 6%!) in SNS (marca in junija 3%, septembra 7%!);

- gledano v daljši retrospektivi se potrди, da je SDS sestopil iz visoke ravni dovolilne podpore in da se od jeseni 2005 giblje na ravni okoli 20%; očitno je tudi, da je vzgon podpore SD, značilen za letošnjo pomlad in poletje, popustil, da pa je ta stranka glede na ravni svoje predhodne preferenčne podprtosti umeščena še vedno visoko;

- potrди se, da je razpad preferenčnega okolja LDS zaustavljen, ne opazimo pa vzratnega toka nekdanjih preferentov LDS k tej stranki;

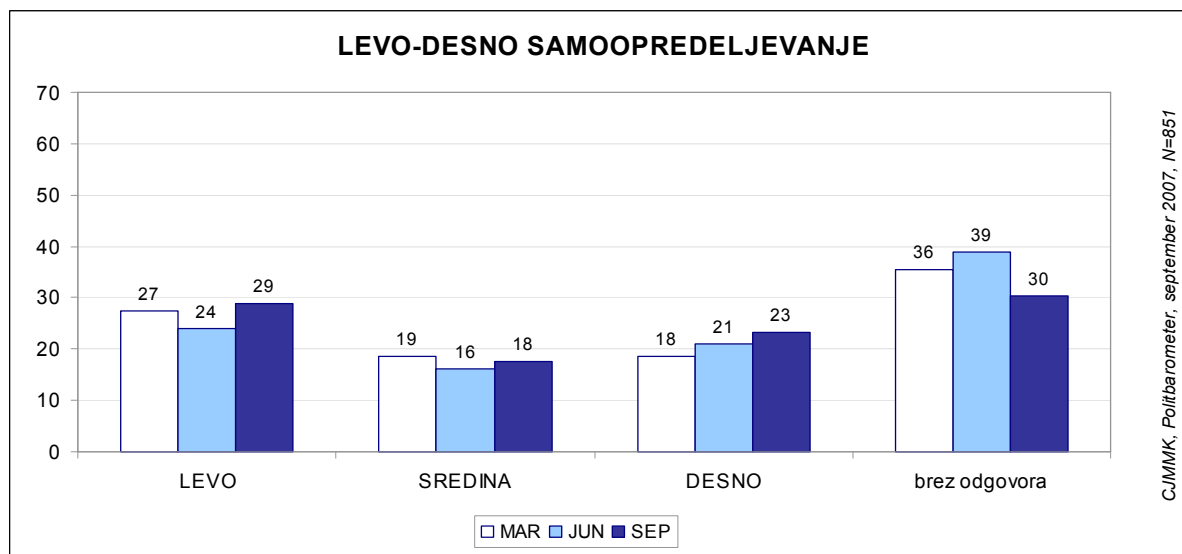
- če je v prejšnjih meritvah veljalo, da je položaj preostalih manjših parlamentarnih strank na demokopski ravni komaj določljiv, to ob tokratni meritvi za SNS, NSI in SLS ne velja več.

⁴ Analizo teh selitev smo opravili in prikazali v poročilu PB junij 2007.

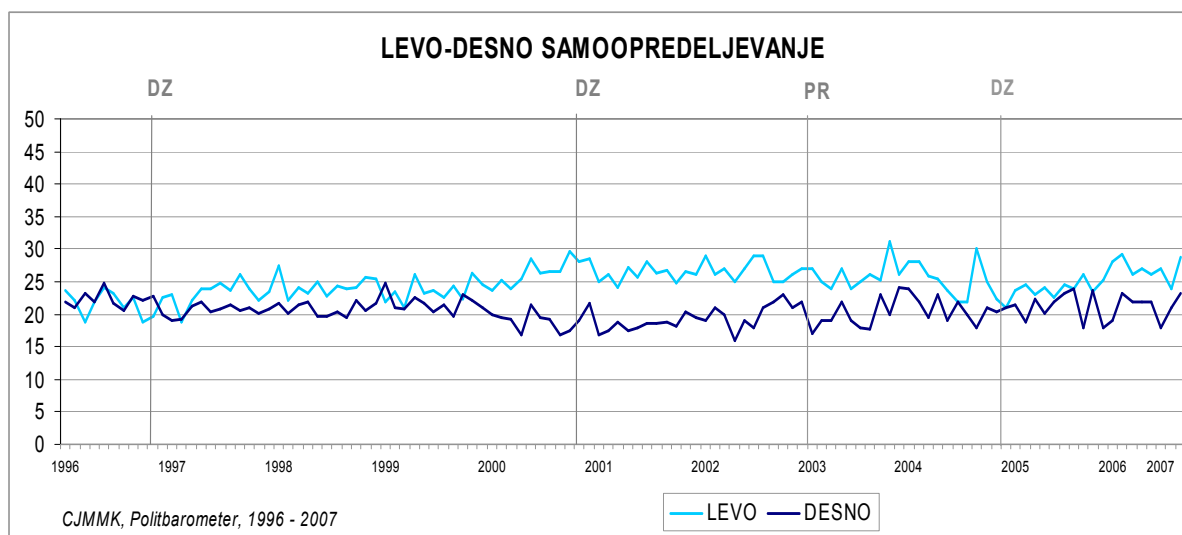
4.1 Levo-desno umeščanje, domnevna udeležba na volitvah

Levo-desno samoopredeljevanje respondentov nakaže graf 32. Tokratna meritev je "izčrpnjša", saj neopredeljenih ostane le 30%. Več je levo (29%) in desno (23%) opredeljenih kot v prejšnjih dveh meritvah. Sicer pa v meritvah v zadnjem obdobju, razen upada deleža levo opredeljenih v prvem polletju 2005, ki pa se v nadaljevanju povzpne na povprečno raven, ne opazimo bistvenih odstopanj.

Graf 32

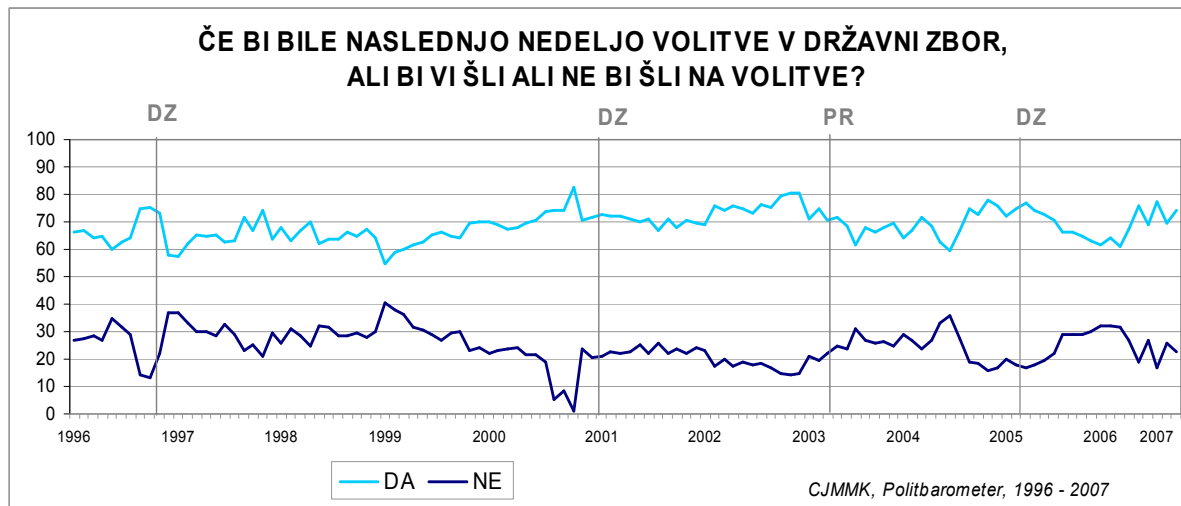

Graf 33

Graf 34 ilustrira pripravljenost udeležbe na volitvah. Opazovano v daljši retrospektivi se vsled približevanja predsedniških volitev kaže povečana pripravljenost udeležbe na volitvah v zadnjem obdobju.

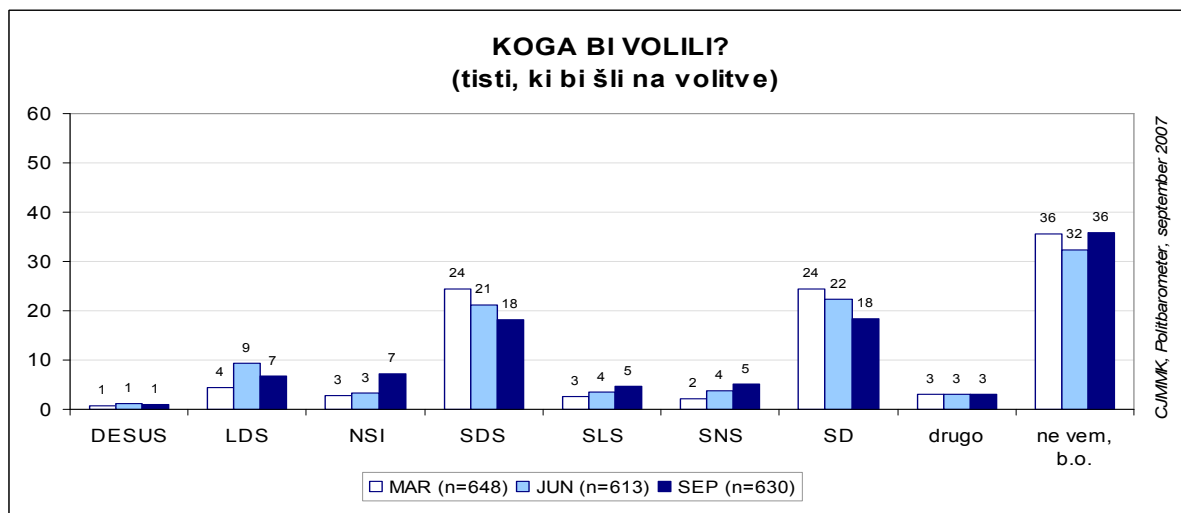
Graf 34

4.2 Izbira med strankami: "volil bi" in "strankarske preference"

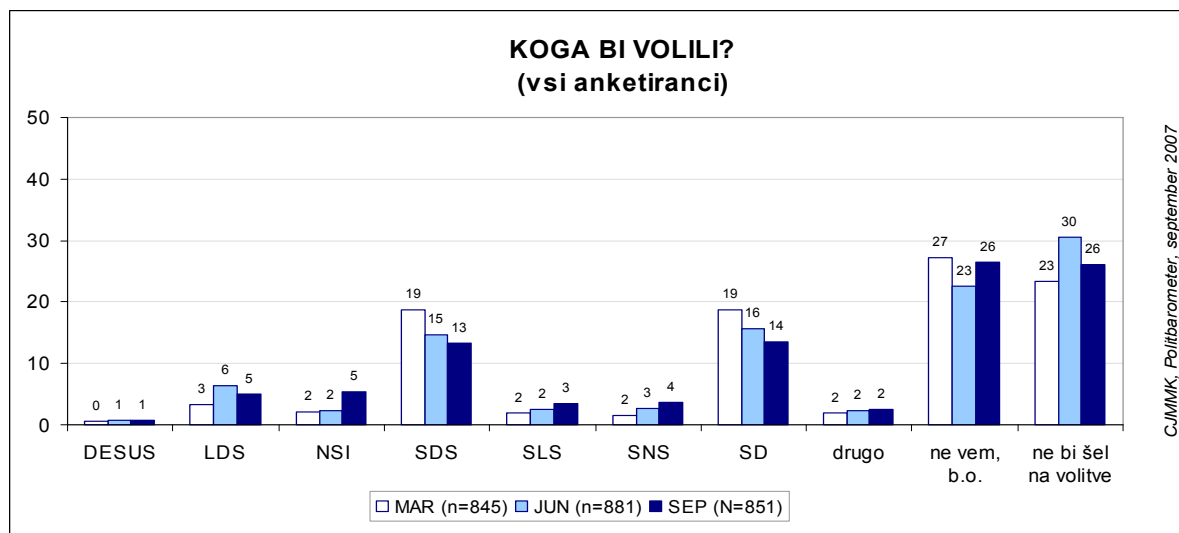
Vsi, ki so izrekli pripravljenost udeležbe na volitvah, so bili povprašani po stranki, ki bi jo volili (odprto vprašanje). Dve tretjini teh je navedlo neko stranko, v večini večini parlamentarno. Po deležih navedb izstopata SD in SDS (18%), sledita LDS in NSI (7%) ter SLS in SNS (5%), močno zaostaja DESUS (1%). Seveda gre za deleže znotraj skupine domnevnih udeležencev volitev "prihodnjo nedeljo". (graf 35) Trimesečna primerjava pokaže že prej opisane značilne upade in naraščanja izbir.

Graf 35

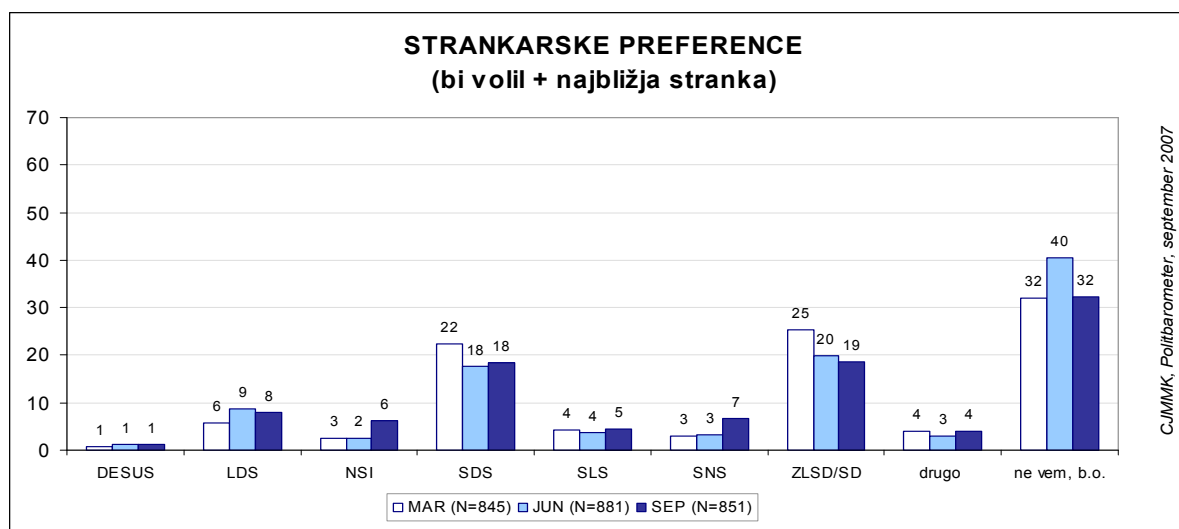
Ko strankarske izbire "volil bi" umestimo v celoten vzorec, dobimo sliko, kot je prikazana v grafu 36. Delež neopredeljenih (ne vem, b. o., ne bi šel na volitve) s tem močno naraste (marec: 50%, junij: 53%, september: 52%). Vidna je že prej opisana umestitev strank.

Graf 36

Ko strankarsko opredeljenim na ravni "volil bi" dodamo še vse, ki navedejo še "najbližjo stranko", kar prikazujemo kot indeks strankarskih preferenc, dobimo sliko strankarskih umestitev, kot je prikaza v grafu 37. Ob zadnji meritvi je tako strankarsko neopredeljenih le še slaba tretjina (32%), kar je značilno manj kot junija (40%). Umestitev strank smo opisali že v uvodu tega poglavja.

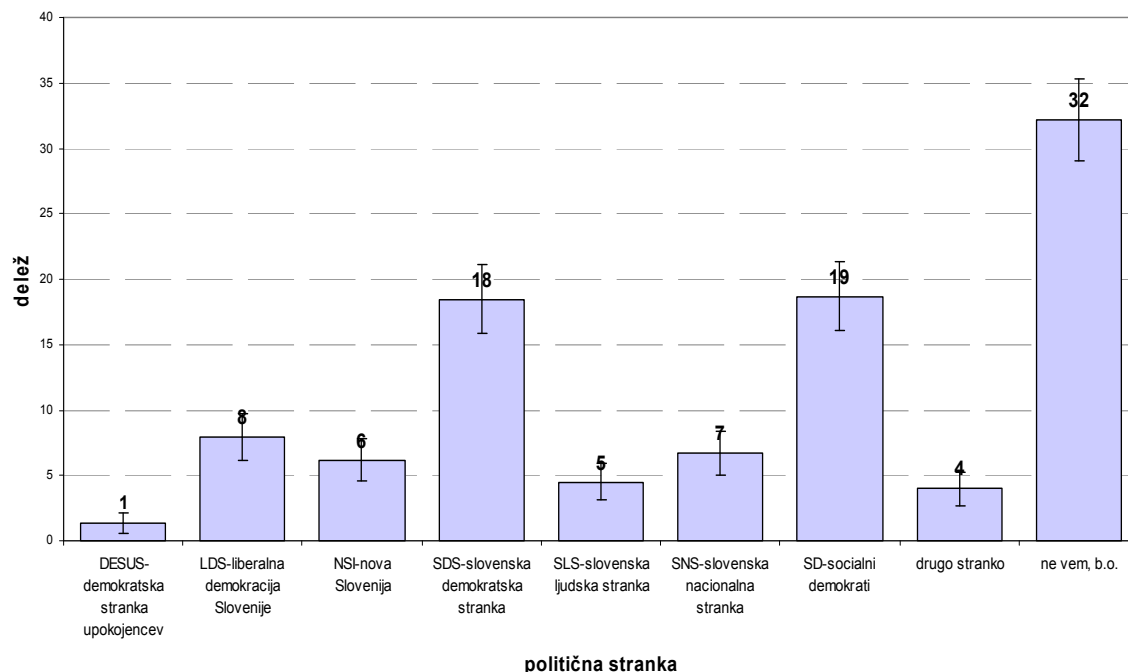
Graf 37

V grafu 38 so prikazani intervali zaupanja za distribucijo strankarskih preferenc. Tudi tu se potrdi že prej nakazana uvrstitev strank po preferenčnem rangju.

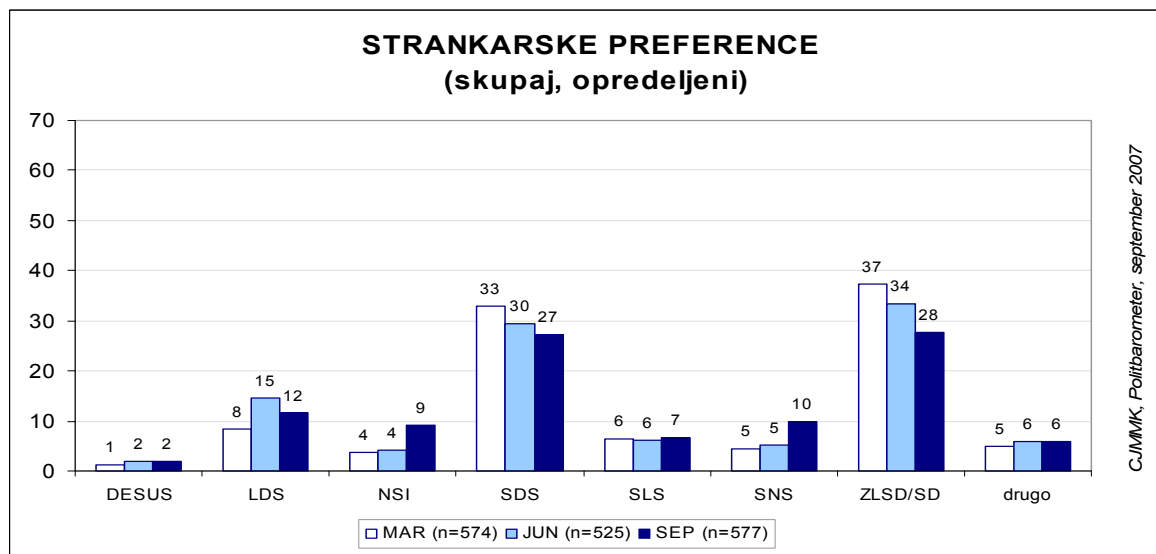
Graf 38

Strankarske preference (koga bi volil + najbližja stranka)
- september 2007 (n=851)

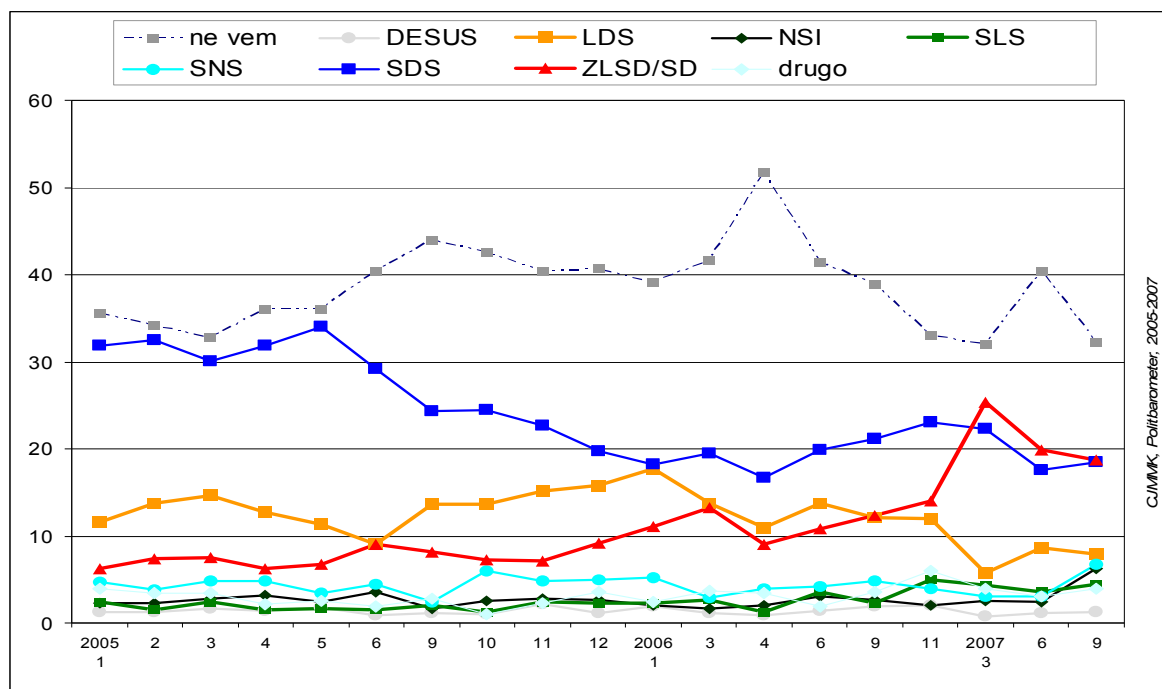
Graf 39 ilustrira razporeditev preferentov in specifične teže posameznih strank po tem, ko izločimo skupino, ki ne izrazi strankarskih preferenc. Torej gre za neke vrste simulacijo volilnega rezultata. Izstopa dominanten položaj dveh strank in sicer SD (28%) in SDS (27%), na tretje in četrto mesto se uvrščata LDS (12%) in SNS (10%), s sorazmerno visokimi uvrstitvami pa sledijo NSI (9%) in SLS (7%), najnižje uvrščen pa je DESUS (2%).

Graf 39

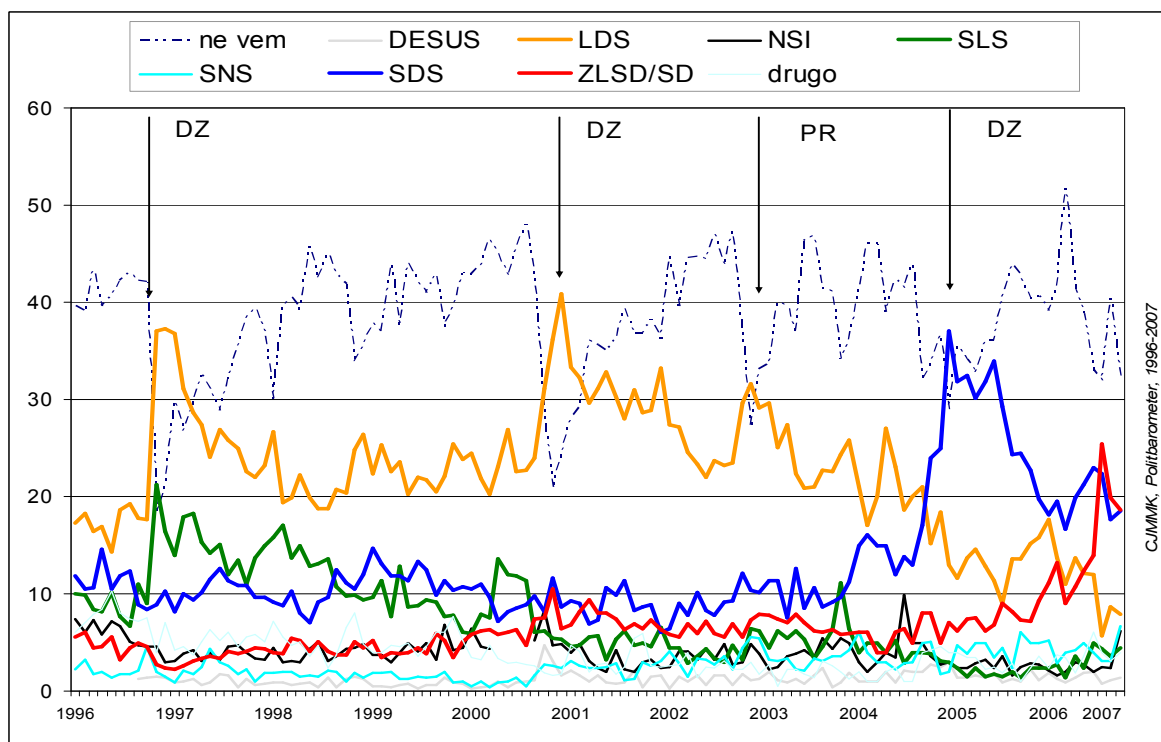
Grafa 40 in 41 ponazarjata strankarsko opredeljevanje na ravni izražanja preferenc in sicer prvi za obdobje 2005 do aktualne meritve, torej v obdobju nastopa sedanje koalicije, drugi pa za vse obdobje meritev od začetka 1996 do danes. Prvi graf jasno ponazarja prehod ob prevzemu izvršne oblasti po volitvah koncem 2004. Jasno se zariše visok preferenčni položaj SDS od januarja do junija tega leta, nato pa rapidno upadanje preferenčne podpore, ki se do januarja 2006 skoraj razpolovi. Kritično točko v podprtosti SDS zariše pomladna meritva 4/06, nato pa opazimo ponoven vzpon do marca 2007 in od te točke izrazit upad na aktualni meritvi junij-september 2007. V vsem opazovanem obdobju opažamo nihanja in vzgon SD, ki doseže prvi vrh na pomlad 2006, nato pa letos spomladi izrazit vzpon, ki preseže preferenčno podprtost SDS in rahlo nad njegovo ravno pristane tudi pri zadnji (septembrski) meritvi. Očitno je, da sta se z gibanji preferenčnih podpor iz sredine lanskega v jesen letošnjega leta na novi bistveno nižji (SDS) oz. bistveno višji (SD) ravni utrdili dve stranki kot dominantni. LDS, ki je v tem obdobju vseskozi nihaval in dosegel svoj fazni višek na pomlad lani, ostaja znotraj negativnega trenda z najnižjo točko preferenčne podprtosti marca letos, ki ga zadnji dve meritvi deloma korigirata, vendar je očitno, da ostaja na novi, nižji ravni, ki bistveno ne presega preostalih doslej izrazito manj podprtih parlamentarnih strank. Pri treh manjših parlamentarnih strankah (SNS, NSI in SLS) pa opazimo ob zadnji meritvi vzgon.

Graf 40

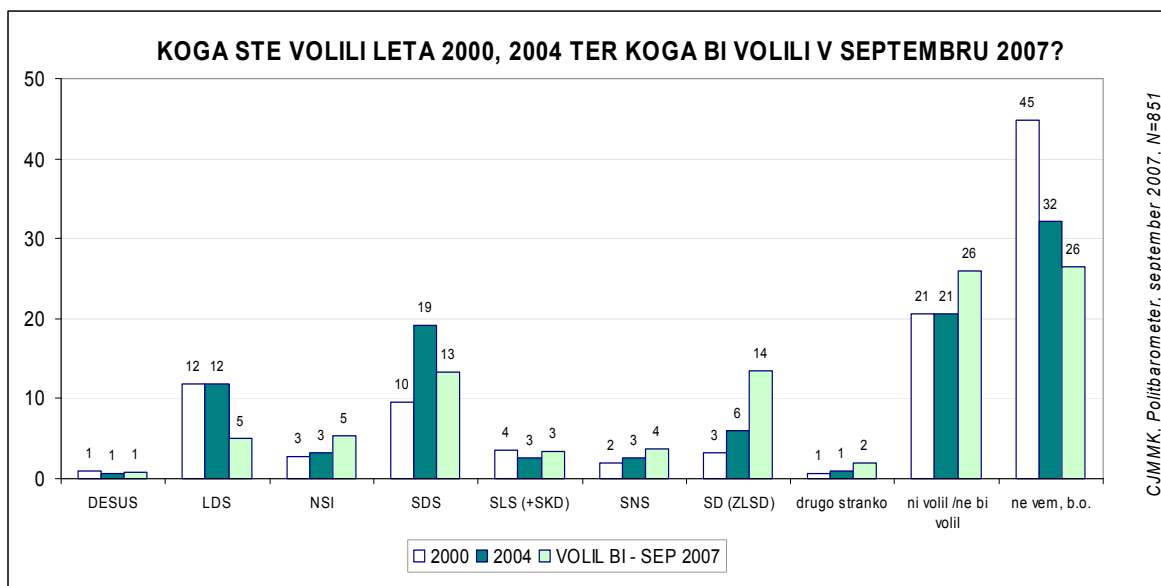
Graf 41 pa, kot običajno, v poročilih PB ponazarja gibanje strankarskih preferenc v obdobju 1996–2007. Jasno se očrtuje dominanten položaj LDS do volitev koncem 2004, visok vstopni bonus SDS v prvih mesecih in njegov "sestop", sicer značilen za cikličnost gibanja podpor vladajoči stranki. Posebnost zadnjega cikla pa je dohitevanje in prehitevanje preferenčne podprtosti SD pred SDS v zadnjem obdobju.

Graf 41

Graf 42 ilustrira opredeljevanje respondentov glede preteklih volilnih ravnanj 2000, 2004 ter aktualne strankarske preference. Opredeljevanja glede preteklih volitev so osnova za analizo strankarskih selitev, kar je bilo izčrpnje prikazano v poročilu PB 3/07.

Graf 42

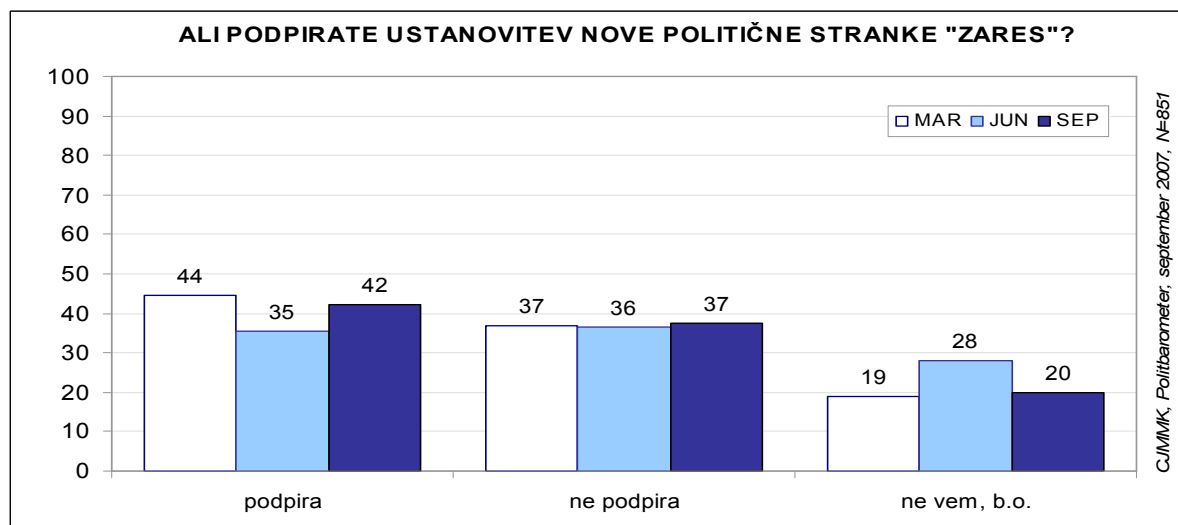

4.3 Nastajanje nove stranke – Zares (ZAR)

Tokrat smo tretjič testirali odnos do društva Zares, ki si je kot cilj določilo ustanovitev nove politične stranke in nastop na državnozborskih volitvah. Glede na to, da to novo strankarsko iniciativo navzven izraža le nastop skupine sedmih t. i. nepovezanih poslancev ter začetek delovanja društva Zares – in gre torej za predstrankarsko formacijo, nas je zanimala splošna podpora tej zamisli in podredno, pripravljenost voliti tako bodočo stranko.

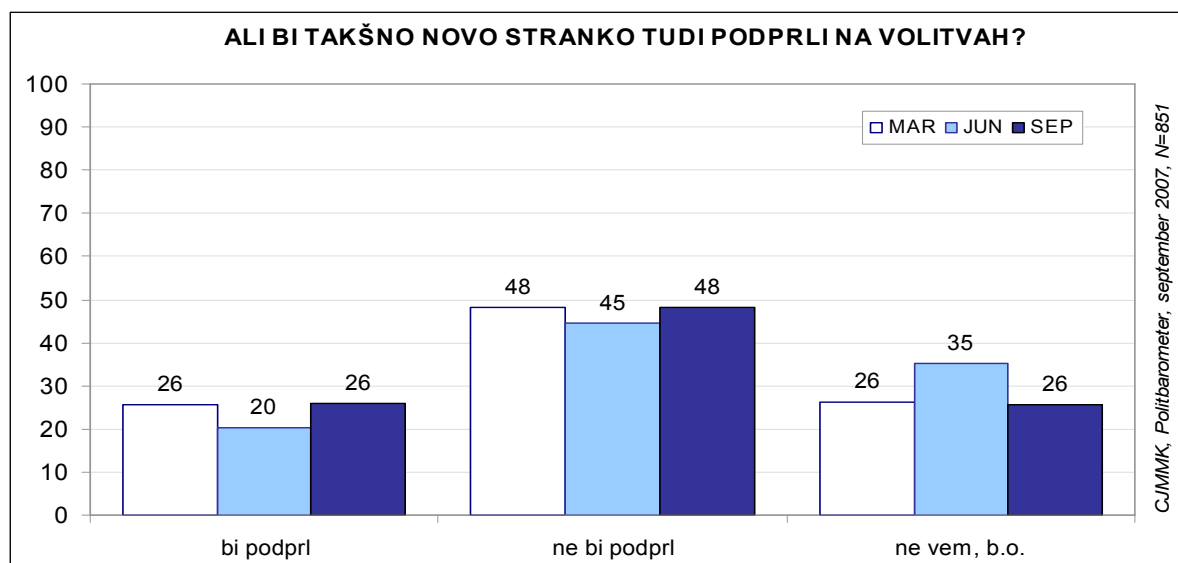
Meritev pokaže, da je podprtost zamisli o ustanovitvi nove stranke tudi tokrat visoka (42%) in značilno višja kot junija (35%).

Graf 43

Dodatno smo postavili še vprašanje o možni bodoči volilni podpori novi stranki. Pokaže se, da bi novo politično stranko podprla dobra četrtina (26%) vseh respondentov, kar je značilno več kot ob junijski meritvi (20%).

Graf 44

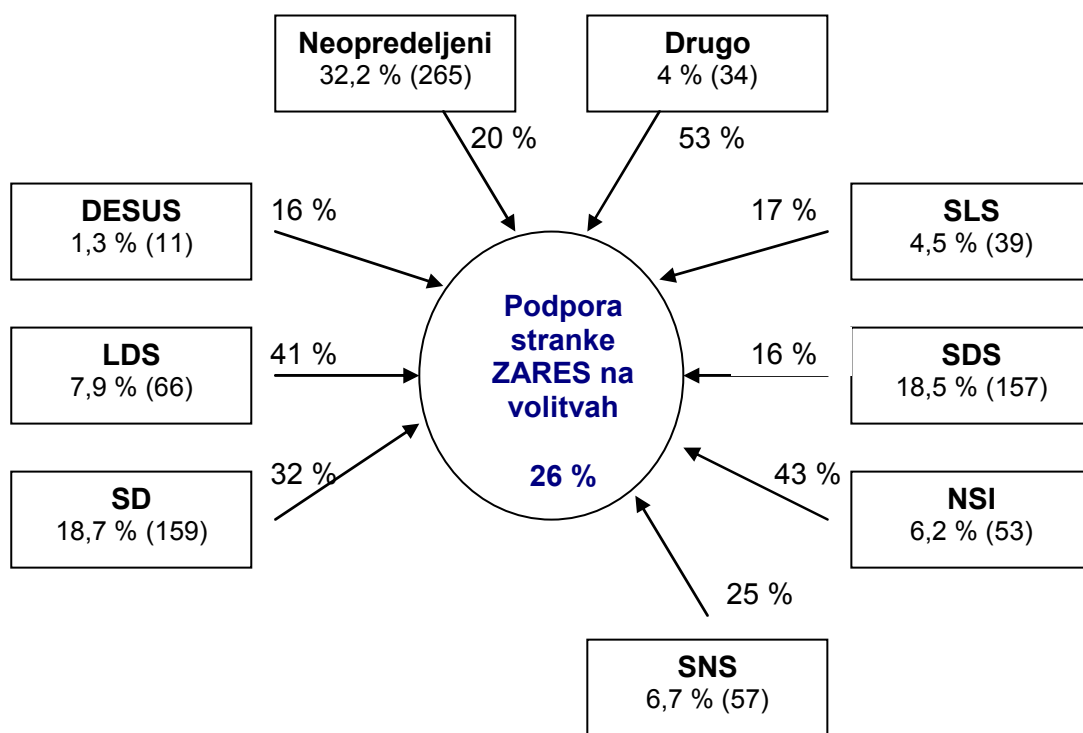

Tako "volilno podporo" v večji meri kot v povprečju bodoči stranki izrekajo najmlajši in zaposleni v negospodarstvu (30%), študenti in dijaki ter prebivalci večjih mest (33%), levo opredeljeni (35%), pa tudi preferenti LDS (41%), SD (32%), respondenti, ki izrekajo močno podporo predsedniškima kandidatoma M. Gaspariju (42%) in D. Türku (39%) itd. Očitno še vedno velja, da je nova strankarska iniciativa že v izhodišču deležna visoke splošne in tudi konkretne podpore.

Spodnja shema na eksperimentalni ravni prikazuje spremembe, ki lahko nastanejo z ustanovitvijo stranke ZAR v izražanju strankarskih preferenc. Daleč (absolutno) največji delež potencialnih preferentov ZAR se rekturita izmed strankarsko neopredeljenih volivcev, k njeni formaciji pa vidneje prispevajo predvsem LDS, SD, SNS, začuda pa tudi NSI.

Shema 1:

SELITVE PREFERENTOV STRANK K ZARES (ZAR), ČE BI KOT STRANKA NASTOPILA NA VOLITVAH

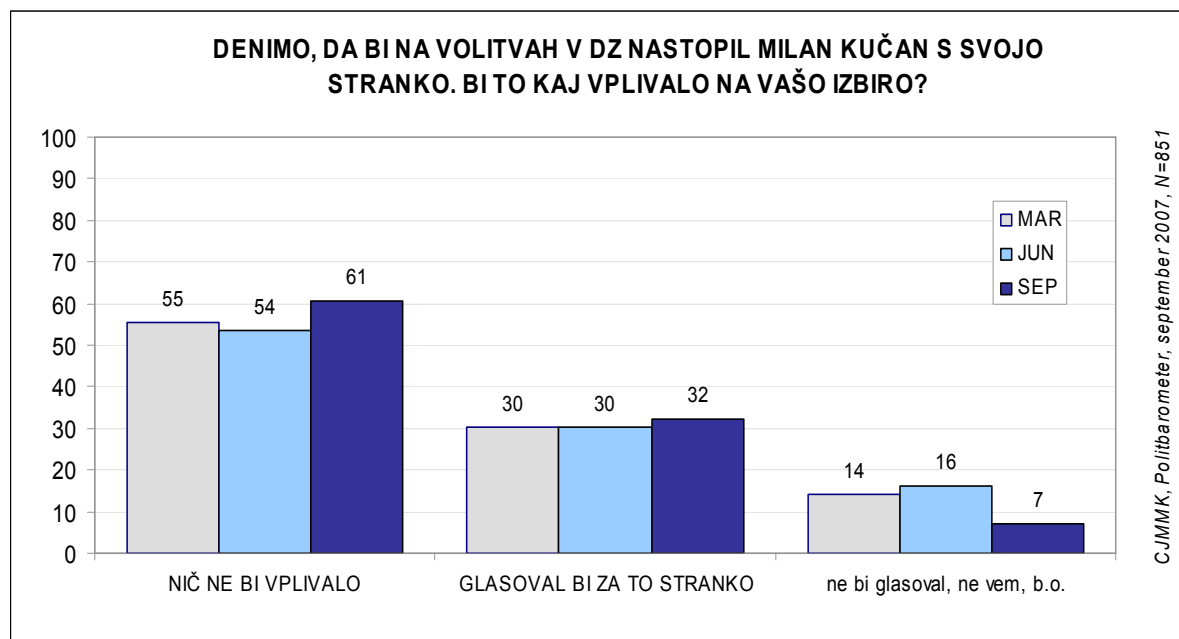
4.4 Strankarske izbire niso trdne – opredeljevanje za Kučanovo stranko (KUSTR)

Opredeljevanje za stranko ZAR kaže na to, da strankarske izbire niso trdne in da so se respondenti pripravljene opredeljevati za nove strankarske ponudke.

V tokratni Politbarometer smo že šestič vključili dodaten preizkus "trdnosti" strankarskih opredelitev in pripravljenosti za menjave in izbire izven obsega sedmih parlamentarnih strank – in sicer tako, da smo postavili dodatno vprašanje: "Denimo, da bi na volitvah v Državni zbor nastopil Milan Kučan s svojo stranko ali listo. Ali bi to kaj vplivalo na vašo izbiro?"

Odgovori na vprašanje so prikazani v grafu 45. Kar tretjina vseh (32%) izreče svojo pripravljenost glasovati za tako stranko.

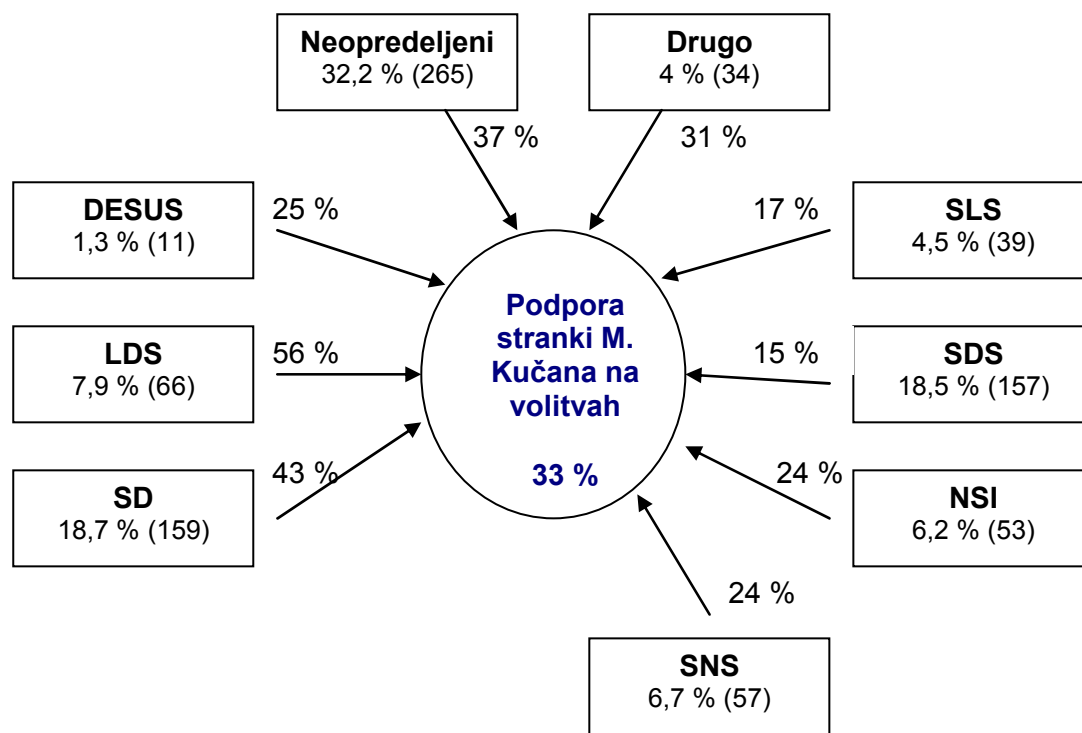
Graf 45

Za stranko KUSTR bi se v večji meri kot v povprečju odločali najmlajši in najstarejši respondenti (37%), študenti, dijaki (41%), pa tudi upokojenci ter zaposleni v negospodarstvu (37%), respondenti iz Ljubljane in Maribora (43%) in večjih mest (36%), levo samoopredeljeni (43%), ostri kritiki razmer (39%), pa tudi respondenti, ki ne podpirajo vlade J. Janše (45%) ter tisti, ki močno občutijo pritisk inflacije in podražitev (38%) itd. Seveda je med opredeljenimi v prid take nove stranke tudi značilen delež že strankarsko opredeljenih, kar pritrjuje domnevi o netrdnosti strankarskih preferenc (shema 2). Pri tem predvsem močno izstopajo preferenti LDS (56%), SD (43%), strankarsko neopredeljeni (38%!), pa tudi manjši deleži preferentov preostalih, tudi desno-sredinskih strank (od 24% do 15%).

Shema 2:

**SELITVE PREFERENTOV STRANK K STRANKI MILANA KUČANA (KUSTR),
ČE BI STRANKA NASTOPILA NA VOLITVAH**

Eksperimentiranje na temo trdnosti strankarskih opredelitev lahko ilustriramo še s prehodi oz. spreminjanjem osnovne distribucije strankarskih preferenc po tem, ko vključimo oz. izločimo izbire za ZAR in za Kustr (tabela 1). Prehodi iz osnovne preferenčne opredelitve so najbolj verjetni pri tistih respondentih, ki so se sočasno opredelili za stranko ZAR in za Kustr. Rezultat teh prehodov pokaže druga kolona v tabeli. Nova strankarska formacija (ZAR + Kustr) se umesti na tretje mesto za SDS in SD. Vidi se, da iz skupine neopredeljenih (drugo, ne vem) pritegne 4% preferentov, značilno pa poseže še v preferenčne skupine SD (-3%), LDS (-2.2%) itd.

V tretji koloni je prikazana distribucija preferenc, ko iz nje izvzamemo še skupino, ki se opredeljuje le za Kustr. Transformacija prvotne distribucije je še izrazitejša. Na prvo mesto se uvrsti Kustr (19.9%), sledi SDS (15.6%), nato Zares + Kustr (12.4%) in SD (10.7%) itd. Očitno je, da po tej intervenciji največ pridobi Kustr, največ pa izgubita SD (-8%) in LDS (-4.3%), zmanjša pa se tudi delež prvotno neopredeljenih (-12.9%).

V četrti koloni je prikazan učinek vstopa stranke ZAR, ko se pojavlja sama kot dodatna intervencija na vse predhodne. Vidi se, da se bistveno, skoraj za polovico zmanjša delež strankarsko neopredeljenih, bistveno pa se zmanjšajo preferenčne skupine vsem levo-

sredinskim strankam. SDS v tej razporeditvi ohrani tretje mesto v rangu, sledi SD, vidne ostanejo NSI (3.1%), SLS (3.5%) in SNS (4.1%), LDS pa se skoraj izgubi (2.6%) itd.

Tabela 1: Transformacija preferenc po vnosu opredelitev za stranko ZAR in KUSTR

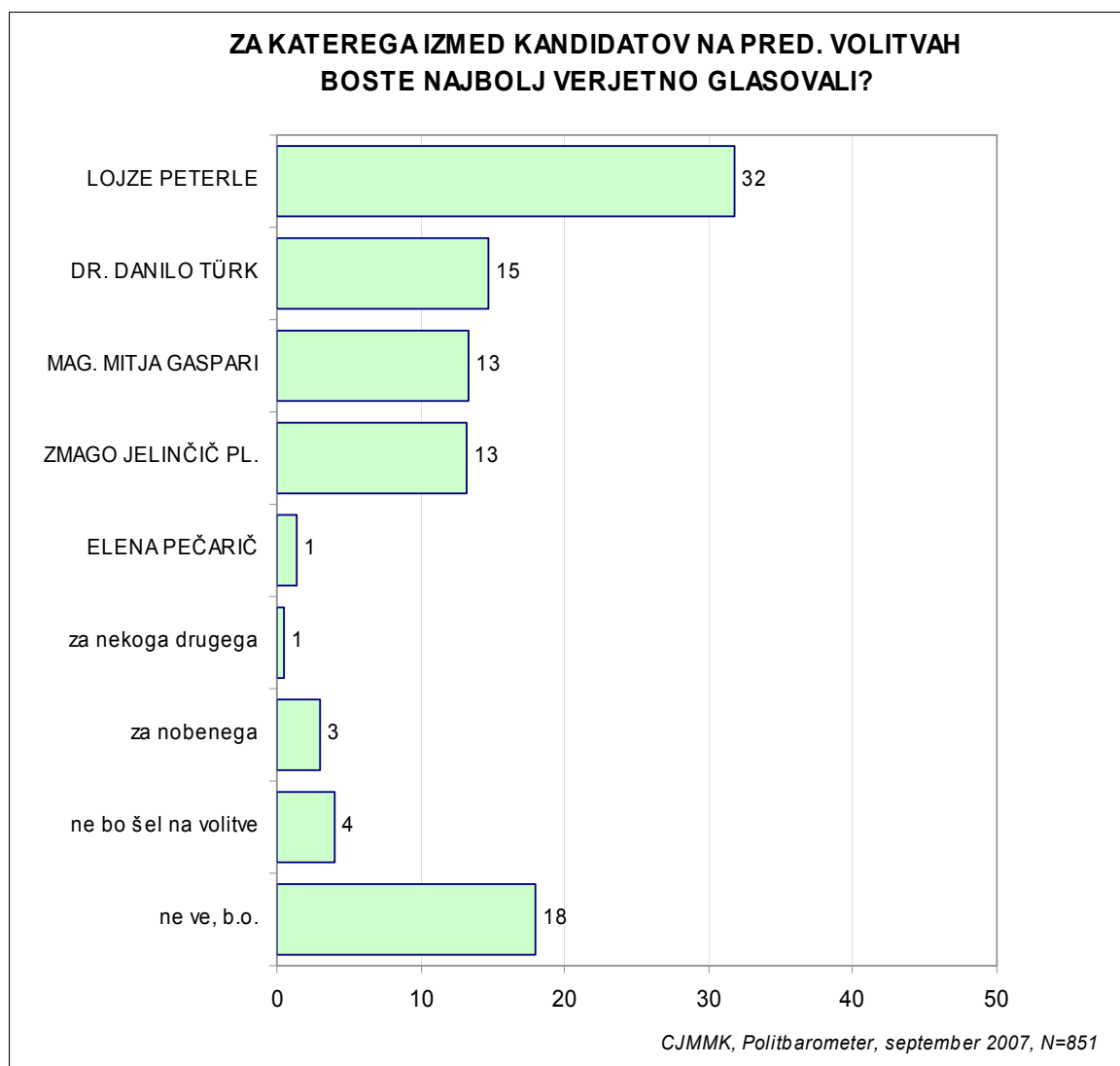
WSKUP		WSKUP – (ZAR+ KUSTR)		... – KUSTR		... – ZAR	
DESUS	1,3	DESUS	1,3	DESUS	1,0	DESUS	0,8
LDS	7,9	LDS	5,7	LDS	3,6	LDS	2,6
NSI	6,2	NSI	5,1	NSI	4,7	NSI	3,1
SDS	18,5	SDS	17,4	SDS	15,6	SDS	13,7
SLS	4,5	SLS	4,1	SLS	3,8	SLS	3,5
SNS	6,7	SNS	6,1	SNS	5,1	SNS	4,1
SD	18,7	SD	15,7	SD	10,7	SD	7,7
		ZAR + KUSTR	12,4	ZAR + KUSTR KUSTR	12,4 19,9	ZAR + KUSTR ZAR	12,4 19,9 13,6
drugo	4,0	drugo	3,0	drugo	2,8	drugo	1,6
ne vem	32,2	ne vem	29,2	ne vem	20,5	ne vem	16,9

V tabeli 1 so prikazane transformacije ob vstopu realnega in irealnega "intervenienta". Pri tem ni namen prikazovati možnih pozicij posameznih strank, ampak predvsem pritrčiti ugodni ugotovitvi, da je pripravljenost za selitve med strankami med respondentkami in respondenti leto dni pred državnozborskimi volitvami izrazita. Glede na "pomenskost" obeh intervenientov pa lahko dodamo še domnevo, da je pripravljenost respondentov za selitev izrazita predvsem v smeri levo-sredinskih strankarskih formacij. Preizkus smiselnosti nakazanega eksperimenta bo vsaj deloma potrjen ali zavrnjen po sprožitvi delovanja nove stranke ZAR.

5.0 Izbire med predsedniškimi kandidati

Bližajočim se predsedniškim volitvam smo v PB 9/07 namenili troje izpeljav (operacionalizacij). V okviru prve smo respondente postavili pred izbiro med petimi dotlej nesporno znanimi predsedniškimi kandidati. V okviru druge smo se s pomočjo parnih primerjav omejili na preizkus med tremi v javnosti najbolj izpostavljenimi kandidati (Peterle, Türk, Gaspari); v okviru tretje pa smo pri meritvi zaupanja institucijam v nabor vključili še te tri kandidate. Rezultati meritve v okviru prve izpeljave (graf 46) pokažejo, da je L. Peterle deležen izrazite prednosti (32%) pred preostalimi kandidati, da mu sledi D. Türk (15%) in za njim M. Gaspari ter Z. Jelinčič oba s po 13% podpore. Kandidatka E. Pečarič je deležna neznatne (1%) podpore.

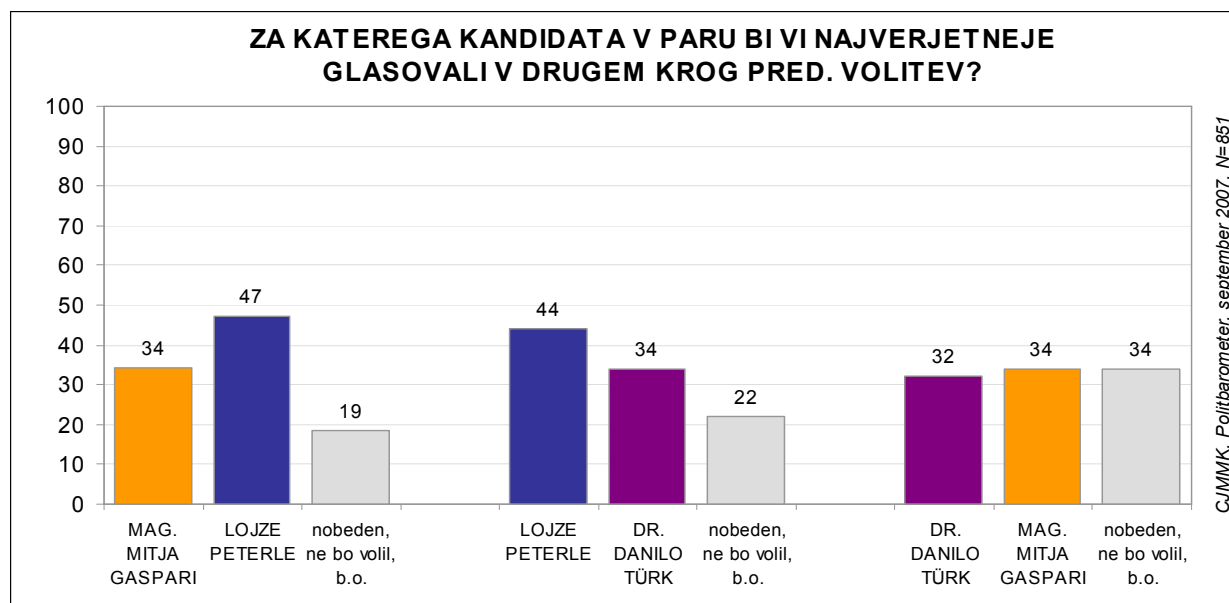
Graf 46

V okviru druge operacionalizacije smo preizkusili specifično podporo kandidatom M. Gaspariju, L. Peterletu in D. Türku, razvrščenimi po abecedi. Meritev na osnovi parnih

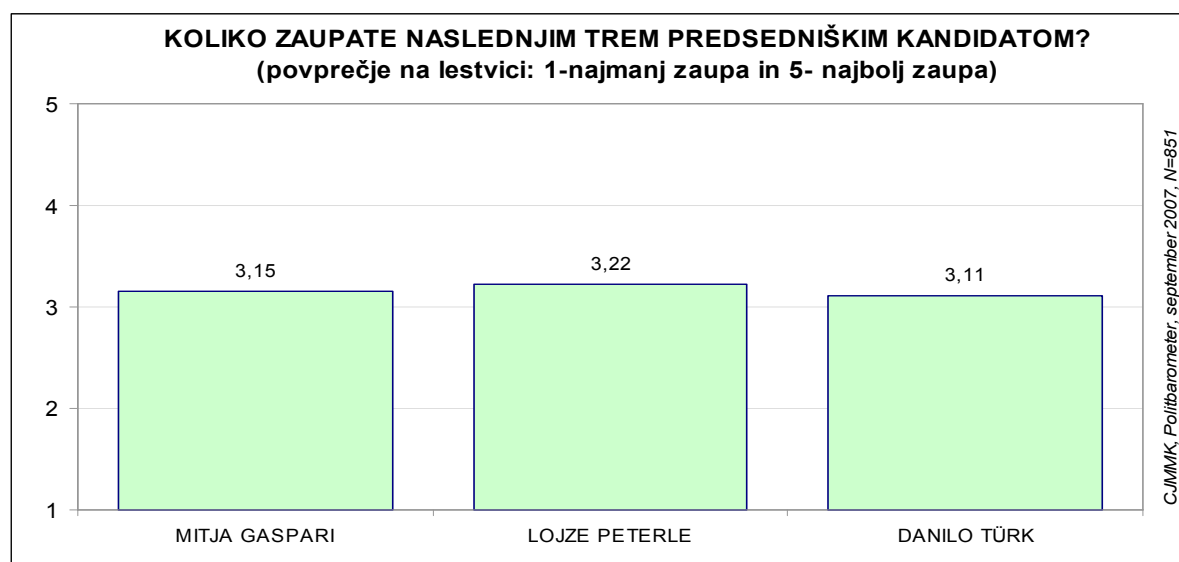
primerjav pokaže, da zadrži L. Peterle značilno prednost med kandidata tudi v drugem krogu, ta prednost pa ni tako značilna, kot na ravni izbire enega kandidata.

Graf 47

V okviru tretje operacionalizacije pa smo za kandidate M. Gasparija, L. Peterleta in D. Türka v okviru ugotavljanja zaupanja v institucije izmerili stopnjo ne-zaupanja, ki jo uživajo. Rezultat meritve je prikazan v grafu 48, v primerjavi s preostalimi opazovanimi institucijami je njihova uvrstitev na lestvici zaupanja visoka, saj se vsi trije uvrščajo višje kot aktualni predsednik republike (glej graf 10).

Graf 48

Med opazovanimi tremi kandidati ni značilnih razlik. Meritev pa pokaže, da trije kandidati različno razpoznavni (L. Peterle: 96%; M. Gaspari 87% in D. Türk 84%).